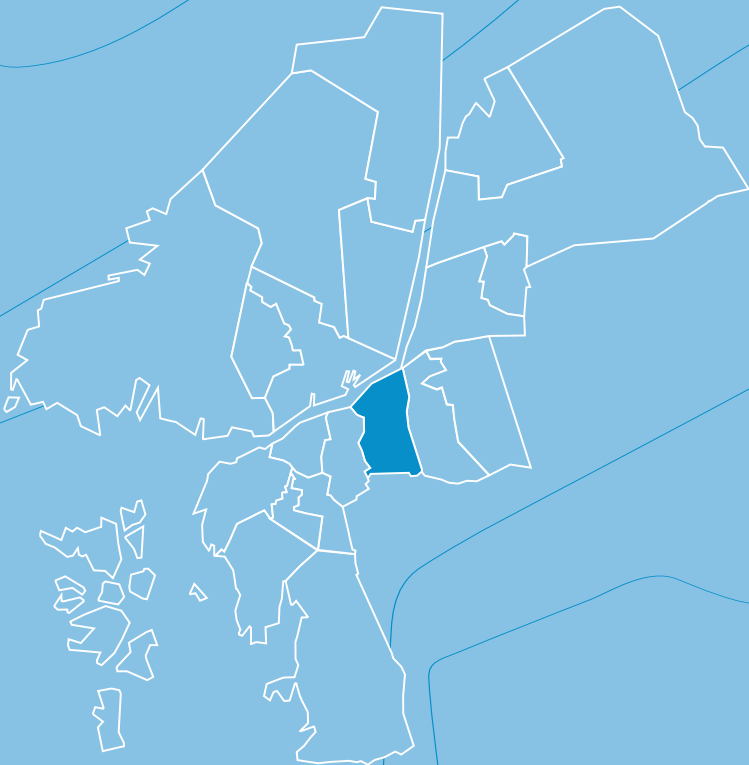




(7) CENTRUM

BESKRIVNING AV STADSDELEN

MARS 2008



ARBETSGRUPP FÖR BESKRIVNING AV STADSDELEN (?) CENTRUM

**STADSBYGGNADSKONTORET, DISTRIKT SÖDER: ANN CATRIN KÄRNÄ OCH SVEN-OLOF OHLSSON
STADSDELSFÖRVALTNINGEN CENTRUM: HANS ERIKSSON**

**FOTO: DÄR INGET ANNAT ANGES STADSBYGGNADSKONTORET. ÖVRIGA FOTOGRAFER KRISTER ENGSTRÖM, PATRIK GUNNAR HELIN,
FLYGARE PALMNÄS OCH STADSDELSFÖRVALTNINGEN CENTRUM ANGES VID BILD.**

**PROJEKTLEDARE SAMTLIGA 21 STADSDELSVISA BESKRIVNINGAR
STADSBYGGNADSKONTORET, ÖVERSIKTSPLANEAVDELNINGEN**

ETT LOKALT PERSPEKTIV

BESKRIVNINGEN AV STADSDELEN - ETT UNDERLAG FÖR PLANERING

Stadsbyggandet innehåller flera perspektiv, dels det lokala genom den enskildes livsmiljö, dels det övergripande utifrån hela staden och även Göteborgsregionens utveckling. Beskrivningar utifrån det lokala perspektivet har tagits fram för varje stadsdelsnämndsområde och är underlag för planering av stadens utveckling och utbyggnad. Syftet är att förstå de olika stadsdelarnas särskilda karaktärer, styrkor och behov samt att ge ett kunskapsunderlag och en introduktion till stadsdelens liv och miljöer. De stadsdelsvisa beskrivningarna är värdefulla som introduktion till stadsdelen för stadens invånare, kommunala förvaltningar, företag och m fl.

Beskrivningarna (tidigare kallade lokala program) har tagits fram under 2006-07 i samarbete mellan Stadsbyggnadskontoret och de 21 stadsdelsförvaltningarna. Beskrivningarna finns tillgängliga på Stadsbyggnadskontorets hemsida och finns även på stadsdelsförvaltningarna samt på Stadsbyggnadskontoret.

Lokala program togs först fram som underlag till ÖP99. I uppdraget att ta fram en ny översiktsplan, som formulerades av kommunstyrelsen juni 2005, angavs att även de lokala programmen för de 21 stadsdelsnämndernas områden skulle ses över.

SAMRÅDET

Förslaget till översiktsplan, ÖPXX, var ute på samråd under våren 2007. Lokala program var en del av underlagsmaterialet i samrådshandlingen. Många diskuterade översiktsplaneförslaget och sammanlagt inkom cirka 210 yttranden. En del av dem berörde de stadsdelsvisa beskrivningarna. Efter samrådet har beskrivningarna justerats och aktualiserats. En information om de färdiga handlingarna hölls för Byggnadsnämnden i mars 2008.

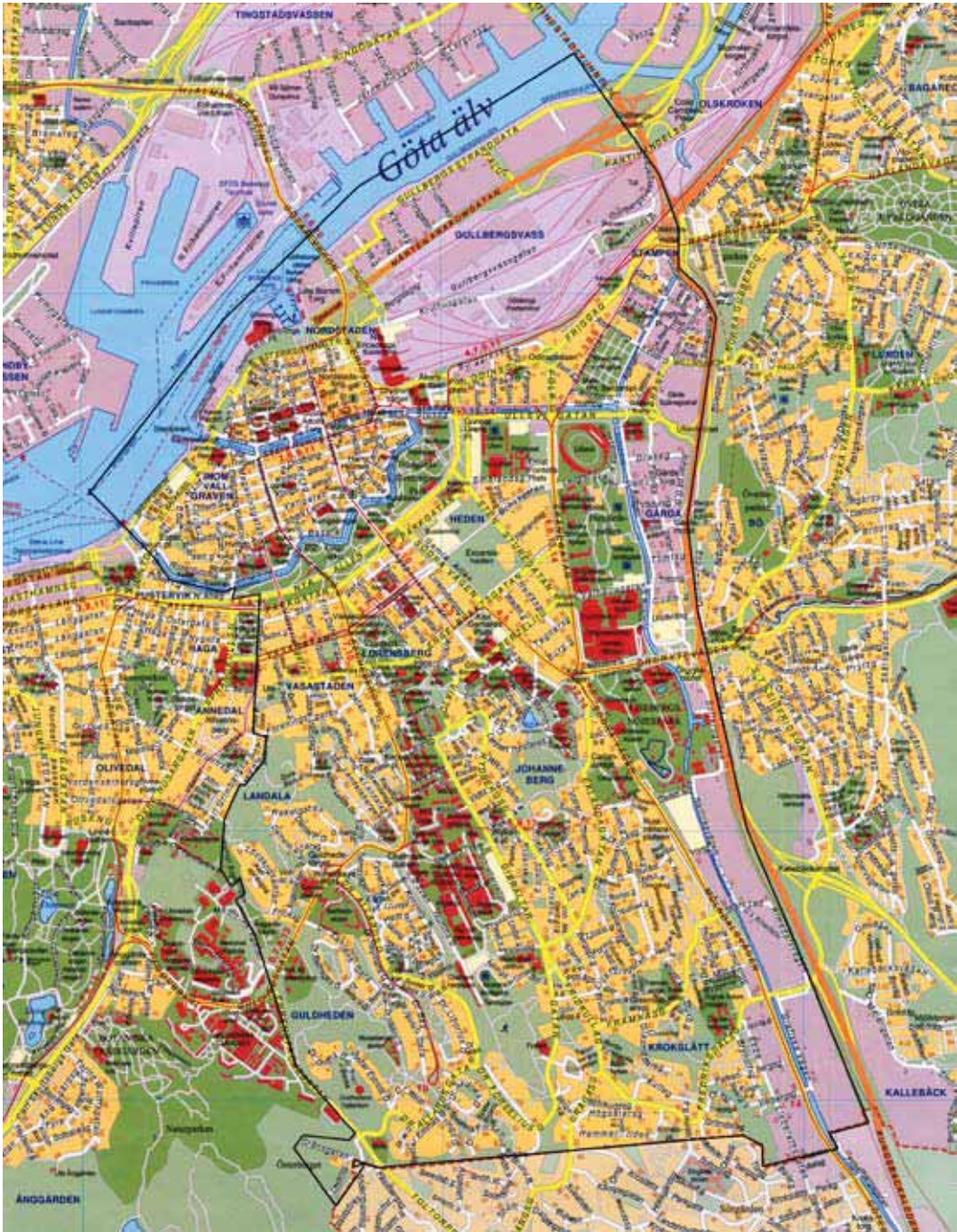
Ylva Löf
Översiktsplanechef

Lisa Wistrand
Projektledare



INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	7
CENTRUMS ROLL I STADEN.....	8
Regioncentrum, stadskärna och boplatz	8
Kulturliv, Kulturmiljö och evenemang	8
Utvecklingstendenser och behov.....	10
STATISTIK CENTRUM { ? }	12
ATT LEVA I CENTRUM	14
Att bo centralt	14
Befolkning.....	16
Barn och Ungdomar	16
Vuxna	19
Äldre.....	20
Personer med särskilda behov	20
Kultur, fritid och föreningsliv	21
Kommersiell och övrig service	21
Aktivt medborgarskap och folkhälsa.....	22
Utvecklingstendenser och behov.....	23
NÄRINGSLIVET I CENTRUM	24
Framgångsrikt näringsliv.....	24
Små och stora företag	25
Utvecklingstendenser och behov.....	25
DEN FYSISKA MILJÖN I CENTRUM	28
Stadsmiljö	28
Markanvändning och planeringsuppgifter.....	38
Utvecklingstendenser och behov.....	52



SAMMANFATTNING

Stadsdelsnämndens område Centrum har delar av högst olika karaktär, med ett tvärsnitt av stadsplaneringens ideal under snart fyra sekler, från 1600-talets rutnätsstad i norr, till folkhemmets Guldheden. Den som bor i stadskärnan eller stenstaden har nära till det offentliga stadslivet med alla dess möjligheter till upplevelser och möten, men kan också uppleva olägenheter med störningar och brist på friytor. Längre söderut finns lugnare, grönnare miljöer med en viss blandning av verksamheter och bostäder. Med drygt 53 000 invånare är Centrum klart störst av de 21 delarna i Göteborg, och befolkningen beräknas öka ytterligare. Det kommer att ge effekter på barnomsorg och skola, som kommer att ha behov av expansion, medan behovet av äldreomsorg bedöms minska inom några år.

Den norra delen av Centrum utgör stadens och regionens kärna, med stor betydelse för utvecklingen av näringsliv, handel, kultur, utbildning och olika evenemang. Allt tyder på att den betydelsen kommer att öka. Särskilt företag inom finansmarknad och företagsservice samt ledningsfunktioner har ett ökande intresse att etablera sig i city. City och regionkärnan kommer att behöva växa på sikt och möjligheter till det finns på flera sätt, med stora förnyelseområden längs älvens södra sida och med framtida nya kopplingar till den norra sidan. Samtidigt är det en utmaning att utvidga kärnan med en blandad, mångsidig, unik och attraktiv stadsmiljö, vilket bidrar till att skapa den kreativa miljö som befrämjar företagslokalisering.

Planering pågår för flera projekt av olika storlek som bidrar till en viss förtätning av Centrum. Södra Älvstranden planeras för en ny användning, längs Mölndalsåns dalgång kan markanvändningen på sikt ändras till en mer blandad stadsbebyggelse och Guldheden studeras för en komplettering med fler bostäder.

Med en växande regional arbetsmarknad ökar även transportbehoven. Centrum har den största arbetsinpendlingen i Göteborg och drygt hälften av de förvärvsarbetande som bor i Centrum pendlar till arbeten utanför stadsdelen. Vidare har Centrum en stor andel av stadens friskolor och flera gymnasier dit elever reser från andra håll. Det är därför nödvändigt att en större andel resenärer väljer kollektivtrafiken för att minska trängsel, buller och luftutsläpp från biltrafiken. En attraktiv stadsmiljö är beroende av en bra balans mellan biltillgänglighet och möjligheter att åka kollektivt. Bland annat kommer den planerade pendeltågstunneln under centrala Göteborg, Västlänken, att underlätta det långväga resandet.

Sammantaget behöver Göteborg som attraktiv regionkärna en god kollektivtrafikförsörjning, plats för regionala verksamheter, fler bostäder och attraktiva livsmiljöer.

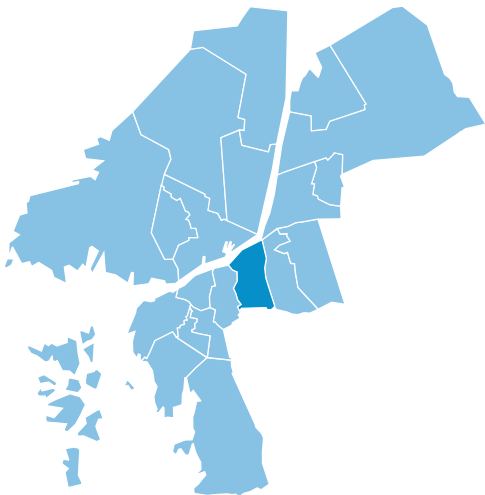
- Täthet, närhet och en levande expansiv stadskärna
- Höga krav på tillgänglighet kräver en utökad regional och lokal kollektivtrafik till stads- och regionkärnan
- Unika stadsmiljöer som är attraktiva för näringslivet
- Stora maritima kulturvärden kring älvrummet
- Efterfrågade boendemiljöer



Victoriapassagen, City



Maritiman



CENTRUMS ROLL I STADEN

REGIONCENTRUM, STADSKÄRNA OCH BOPLATS

Göteborgs centrala delar har under snart fyra sekler utvecklats från en sluten, befäst stadsbildning till ett område som utgör *kärnan i en region*. Göteborg utnämndes till "Årets tillväxtkommun 2004" och Västra Götaland till "Årets teknikregion 2005". Regionen har en hög befolkningsutveckling jämfört med andra regioner i hela Europa och målsättningen är att den ska fortsätta växa såväl i antal invånare som företag. Det ställer krav på att även regionkärnan utvecklas och stärks. Inom kommunen finns en ambition att stärka Göteborgs urbana och maritima värden samtidigt som det pågår diskussioner om hur citykärnan ska utvecklas.

Stads- och regionkärnan, som i princip omfattar Göteborgs centrala delar på båda sidor om älven, utgör en *viktig nod för näringsliv, utbildning, kultur, nöje och evenemang*. Här finns många verksamheter av stor regional och nationell betydelse, och City innanför vallgraven med angränsande delar är ett näringslivscentrum där närhet, täthet och en attraktiv stadsmiljö med tydliga historiska drag är positiva faktorer. City är också *regionens största handelsplats*, trots stor konkurrens från nya och befintliga etableringar, såsom Frölunda Torg och Backaplan.

Centrala Göteborg spelar en stor roll inom högskoleutbildning. Universitetets och Chalmers institutioner ligger ovanligt väl samlade, praktiskt taget inom gångavstånd och Nya Pedagogien i västra City har ytterligare förstärkt kraftsamlingen av *högskolan i centrum*.

Göteborgs centrala delar är samtidigt *efterfrågade, attraktiva boendemiljöer*. Den unika miljön i stadskärnan lockar många människor att bosätta sig här. Här samsas alltså en lokal boendemiljö, det "lilla Göteborg", med alla de funktioner som hör till en regionkärna. De södra delarna av stadsdelen som har en helt annan struktur domineras däremot av bostäder. Guldheden, Johanneberg, Landala och Krokslätt berörs relativt lite av att stadsdelen Centrum också är kärnan i regionen, men även här finns en efterfrågan på centralt belägna bostäder.

KULTURLIV, KULTURMILJÖ OCH EVENEMANG

Inom stadsdelen Centrum finns en stor mängd *kulturbistoriskt värdefulla miljöer* som kräver stor varsamhet. Dessa utgör en viktig del av stadens attraktionskraft och mångfald och lockar även en stor mängd turister. Hela City och Stenstaden samt Norra Guldheden, Övre Johanneberg och Landala Egnahem utgör riksintressanta kulturmiljöer i stadsplaneringen.

- Regioncentrum och stadskärna
- Näringsliv av regional och nationell betydelse
- Nöje, idrott, evenemang, kultur
- Riksintressant kulturmiljö
- Utbildning
- Regionens största handelsplats
- Attraktivt och unikt boende
- Offentligt stadsliv
- Nationell kollektivtrafik
- Tillgänglighet Göta älv



EM-konsert på Götaplatsen 2006

Göteborgs centrala del är också ett *kulturcentrum* med institutioner av regional betydelse i ett stråk från Götaplatsen, via Stora Teatern och Trädgårdsföreningen, till Operan. *Avenyn* med Götaplatsen, Konstmuseet, Stadsteatern och Konserthuset utgör en kulturell tyngpunkt för staden som lockar många turister och också utgör ett av Göteborgs ansikten utåt. Årligen arrangeras ett flertal kulturaktiviteter som corteger, festivaler och Göteborgskalaset, vilket ger området en speciell attraktion för besökande, såväl göteborgare som turister. Andra exempel på specialfunktioner av regional karaktär är Stadsbiblioteket och Universitetsbiblioteket.

Evenemangsområdet från Lisebergs södra entré till Nya Ullevi rymmer Västsveriges största koncentration av målpunkter, som för Göteborg har stor betydelse i den internationella konkurrensen om mässor och stora nöjesevenemang. Här finns Ullevi, Scandinavium, Svenska Mässan, Världskulturmuseet, Universeum och Liseberg med aktiviteter som vänder sig till en bred publik och som drar till sig besökande från hela landet. Liseberg är landets största turistattraktion med ca 3 miljoner besökare per år. Området är rikt på restauranger och andra lokaler för underhållning och rekreation.

De mer gröna och rekreativa miljöerna utgör en viktig tillgång som lokala gröna lungor i stadsbruset, samtidigt som *unika större rekreationsområden och parkmiljöer* som Trädgårdsföreningen, Heden och Liseberg är viktiga kvaliteter för hela regionens kultur- och fritidsutbud. *Kajstråken* med mångfalden från Operan och Maritiman till Fartygsföreningen Gullbergskajens stråk, även kallad Drömmarnas kaj, ger en spännande blandning från levande och aktiva till mer museiala maritima miljöer som utgör en viktig del av *Göteborgs kulturarv och attraktion som hamnstad*.



Foto: Krister Engström

Nya Ullevi



Foto: Krister Engström

Nya Pedagogen



Foto: Krister Engström

Trädgårdsföreningen



Fartygsföreningen Gullbergskajen är ett av de mer levande maritima inslagen utmed älven



Stadsboende på Norra Liden



Liseberg

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

Regionkärnans tillväxt

Allt tyder idag på att *stadskärnans betydelse som regioncentrum kommer att öka*, vilket gäller för såväl handel, offentlig förvaltning som besöksnäringar och stora evenemang. Dagens kärna är kompakt och i stora delar fullt utnyttjad samtidigt som den är viktig att värna kulturhistoriskt, varför Göteborgs city kommer att behöva ta i anspråk nya ytor där regionkärnan kan växa.

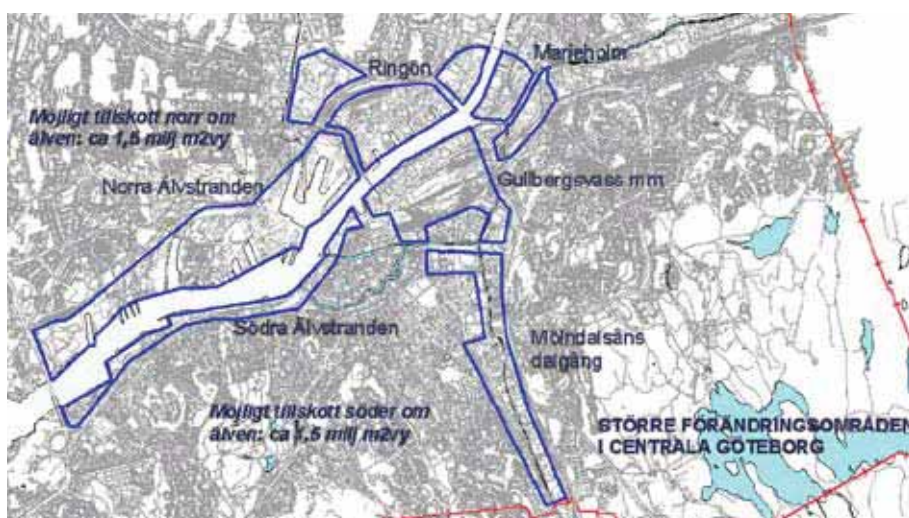
Kring Centralstationsområdet och i Gullbergsvass finns stora förnyelseområden inom gångavstånd från pendeltåg, bussar och fjärrtåg, vilket är attraktivt för etablering av företag med regional och nationell bas. Här är det av stor vikt att få en samverkan mellan lokala och regionala behov och kvaliteter för att få en hållbar stadsutveckling. Med nya samband över älven kan även Backaplan och delar av Norra älvstranden bli intressanta för en långsiktig utveckling av regionkärnan. Efter att Götatunneln öppnats finns också möjligheter att knyta stadskärnan till älven via *Södra älvstranden* och även ge ett tillskott av älvnära offentliga miljöer.

Tillgänglighet

Allt eftersom regionens arbetsmarknad växer ökar även transportbehoven till och från regionkärnan. De centrala områdena är idag hårt utsatta av luftutsläpp och buller och det finns ett stort behov av att åtgärda problemen från en ökande biltrafik och främja en *ökad andel kollektivtrafikresor*. En regionalt intressant satsning är därför *Västlänken* som möjliggör genomgående pendeltågtrafik under centrala Göteborg med en eller flera nya stationer inom stadskärnan, vilket ökar tillgängligheten och underlättar det långväga resandet till och från regioncentrum.

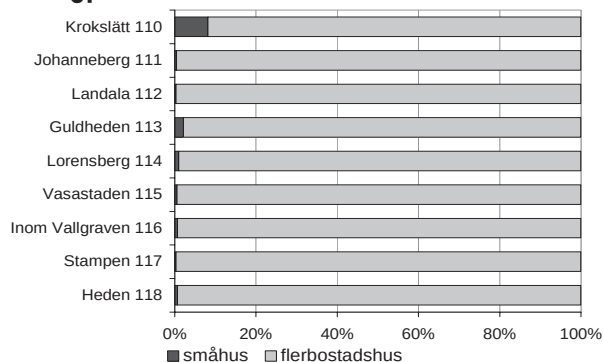
Balans

Att utveckla stadskärnan som en lättillgänglig regional mittpunkt parallellt med en blandad, mångsidig och attraktiv stadsmiljö med ett ganska stort inslag av bostäder och attraktiva offentliga rum är en komplex uppgift som berör många aktörer i stadsbyggandet. Såväl offentliga som privata aktörer kommer att behöva diskutera och ta ställning till denna balans mellan en allt starkare regionkärna och ett lokalt stadsliv med goda kvaliteter. Den speciella karaktär, med en hög grad av offentlighet, utblickar, mångfald, liv och stadsmässighet, som idag präglar centrumkärnan och attraherar besökare, boende och företag är viktig att värna, om stadskärnans expansion ska bli långsiktigt attraktiv och positiv för "det Stora Göteborg".

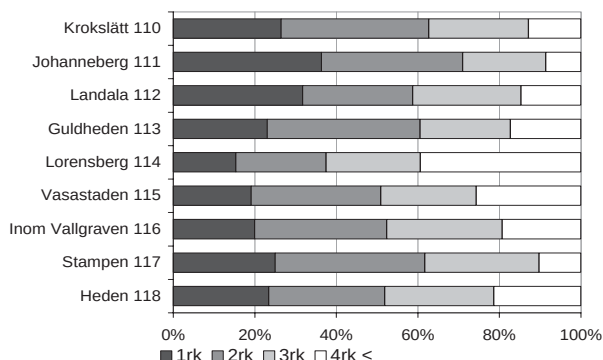


Citykärnan har stora möjligheter att expandera framför allt på Södra Älvstranden och Gullbergsvass men även med nya kopplingar över älven mot Norra Älvstranden och Backaplan. Totalt finns möjligheter att utveckla omkring 1,5 miljon m² våningsyta inom de centrala delarna av Göteborg söder om älven, och lika mycket norr om.

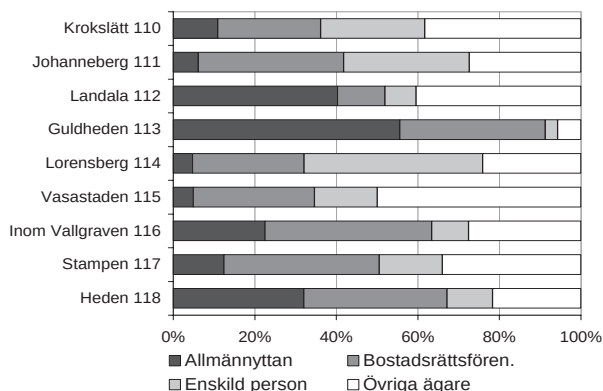
Hustyp 2006



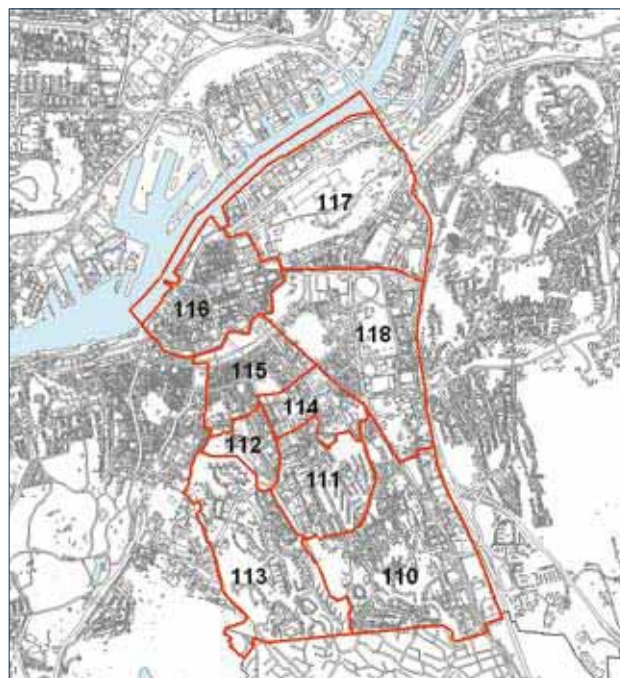
Bostadstorlek 2006



Upplåtelseform 2006



Diagrammen visar bostadsbeståndet 2006, småhus och lägenheter i flerbostadshus, fördelat på primärrområden. För mer detaljerad data se <http://www.goteborg.se/statistik>



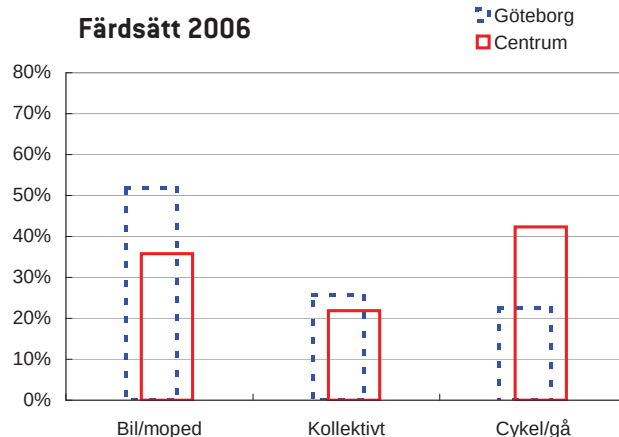
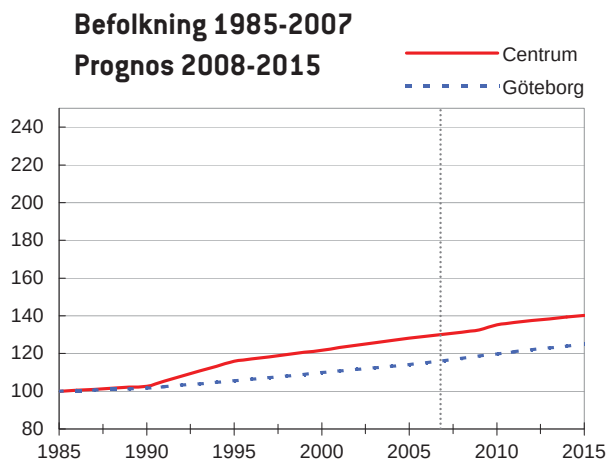
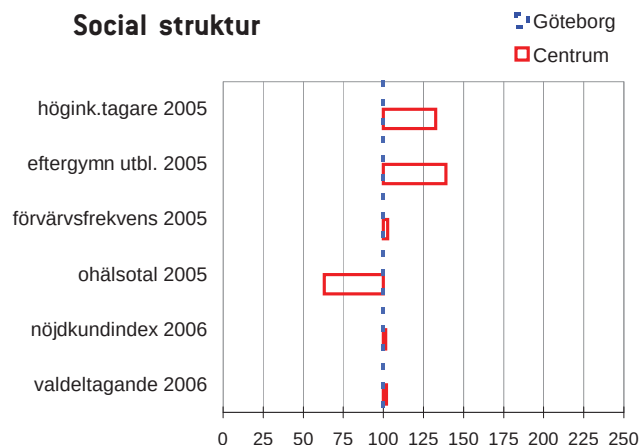
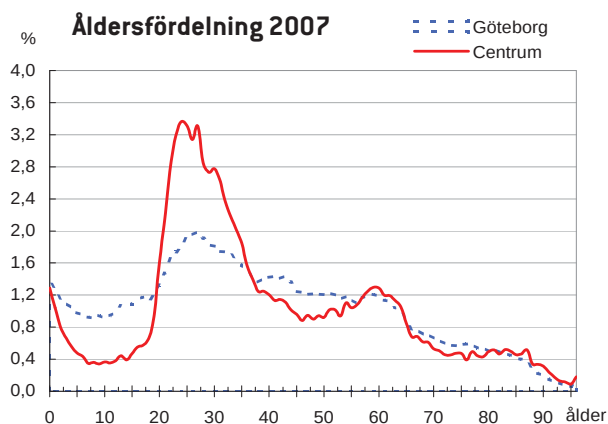
Antal bostäder 2006

110 Krokslätt	6 500
111 Johanneberg	5 122
112 Landala	2 887
113 Guldheden	5 931
114 Lorensberg	1 029
115 Vasastaden	3 709
116 Inom Vallgraven	2 155
117 Stampen	2 989
118 Heden	3 438
Totalt	33 760

Kartan och tabellen visar stadsdelen med dess primärrområden. De tre siffrorna är primärrområdets kod. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

Folkmängd: 54 125 personer

Landyta: 947 ha



Social struktur: Mäts i förhållande till genomsnittet i Göteborg, index=100. Höginkomsttagare 360< tkr/år, Eftergymnasial utbildning 3<års utbildning, Förvärvsfrekvens 25-65 år, Ohälsotal 16-65 år, se Göteborgsbladet, maj 2007. Nöjd kundindex, hur nöjda invånarna är med miljön i sin stadsdel. Se medborgarenkäten 2006. Valdeltagande. Se statistisk årsbok 2007, Göteborg.

Färdsätt 2006: Andelen resor för respektive färdssätt i stadsdelen 2005, jämfört med Göteborg. Se resvaneundersökning 2006.

Åldersfördelning 2007: Andelen av invånarna i varje årtålsklass i stadsdelen, jämfört med Göteborg. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

Befolkning 1985-2007 och prognos: Folkmängdsförändringen i stadsdelen från 1985, jämfört med Göteborg. 1985 är index 100 och utifrån det visas förändringen i femårsintervall. 2008 - 2015 är en prognos. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

- Stora skillnader i livsvillkor inom stadsdelen, tät stadsbebyggelse i norr och grönnare miljöer i söder
- Levande och attraktiv stadsmiljö
- Ökande nattbefolkning
- Buller och utsläpp problem
- Många barn - behov av fler förskolor
- Minskat antal äldre över 75 år
- Brist på gruppbostäder



Boendemiljö Kungsgatan



Bohusgatan mot Nya Ullevi

ATT LEVA I CENTRUM

ATT BO CENTRALT

För många boende inom de centrala delarna lockar *det offentliga stadslivet* med en hög grad av anonymitet, oväntade möten, täthet, utbudet av caféer, restauranger, kulturliv, evenemang, stadshandel, möjligheten att flanera och fönstershoppa, närhet, skönhet, livet dygnet runt osv. Göteborgs city erbjuder en livsform som är unik i regionen.

Villkoren för att leva och bo varierar påtagligt mellan olika delar i Centrum, bl.a beroende på trycket som kommer ur Göteborgs roll som regionkärna, störningar från trafik och tillgången till gröna ytor. Att exempelvis bo *innanför Vallgraven* innebär att man rör sig bland ett stort antal främmande besökande under stora delar av dygnet, medan vissa kvarter kan vara ganska avfolkade kvällstid trots att 3600 personer bor här. Barnens skolvägar är inte trafiksäkra i den grad som gäller i mer externa områden byggda från 50-talet och framåt. Osunda luftmiljöer och buller från trafik är vanligt förekommande och förvärras i takt med att biltrafiken ökar. Tillgången på bostadsnära gröna ytor är också mycket begränsad. Därför är även de små gröna ytorna, som t.ex Kronhusparken och Domkyrkoparken ytterst värdefulla. Trots att dessa brister kanske främst berör barnfamiljer, bor ändå familjer med sammanlagt fler än 300 barn under 15 år inom Vallgraven, vilket kan ses som



Kronhusparken

ett mått på det urbana livets dragningskraft. Nya levande stadsmiljöer och offentliga ytor längs Södra Älvstranden och Gullbergsvass, kommer att höja bostadskvaliteterna väsentligt för de boende innanför Vallgraven.

Även de över 18 000 personer som bor i *stadsdelarna precis söder och öster om City*, möter både de positiva och negativa aspekterna av att bo i anslutning till en stadskärna. Samtidigt som de har nära till stadslivet kan olika störningar från trafik och evenemang vara påtagliga i vissa kvarter. Luftkvaliteten är ett problem i vissa stråk och vanligt är också att krogtäta kvarter emellanåt upplevs ge störningar. Här finns dock en mer differentierad tillgång till fria ytor, såsom det gröna stråket längs Mölndalsån, Trädgårdsföreningen, Kungsparken, Heden, Vasaparken, Näckrosdammen och Burgårdsparken. Stora delar av dessa offentliga rum är utsatta för höga bullernivåer men ändå mycket betydelsefulla för det lokala livet.

Stadsdelarna längst söderut är lugnare som boendemiljöer. En positiv blandning av verksamheter och boende finns i viss utsträckning, men många kvarter domineras ändå av bostäder. Skolvägar är i de flesta fall betydligt säkrare än i norra delen. Särskilt Södra Guldheden är ett typexempel på den trafikseparerade stadsdelen där skolbarnens säkerhet var en huvudaspekt i stadsplanen. Tillgången till större grönytor är också betydligt rikare i Centrums sydligaste del. De boende på t.ex Guldheden framhåller att kombinationen av att bo nära stadens centrum och ha tillgång till gröna ytor av hög kvalitet är just det som kännetecknar områdets stora attraktivitet.



Sten Sturegatan



Johanneberg



Södra Guldheden



Krokslätts villastad

Befolkningsfördelning		
Förskolebarn 0-5 år	4,5 %	2.470
Skol- och gymnasie- barn 6-18 år	6 %	898
Vuxna 19-64 år	75 %	40.110
Äldre 65 år -	14,5 %	7.640

Jämfört med andra stadsdelar har SDN Centrum näst flest barn av alla stadsdelar och flest pensionärer över 65 år.



De sju kommunala skolorna är fördelade på en skola med klasser från förskola upp till åk 9, en till åk 6 och en för elever mellan åk 3-9 samt en skola som sträcker sig till åk 3 och två till åk 2.

BEFOLKNING

En ökande nattbefolkning

Under perioden 1960-1990 minskade centrala Göteborgs befolkning dels beroende på att antalet boende per lägenhet minskade kraftigt, dels på den omfattande saneringen under 60-och 70-talen då många små lägenheter revs och ersattes av större lägenheter och en stor mängd kontor.

Från och med 1990 har folkmängden i Centrala Göteborg ökat igen och stadsdelen Centrum är idag den befolkningsmässigt största stadsdelen i Göteborg. Vid årsskiftet 2005/06 uppgick befolkningen till 53 288 invånare, vilket är nästan 20 000 fler invånare än den näst största stadsdelen. Mellan år 2000 och 2006 har befolkningen ökat med ca 2 600 personer och de närmaste 10 åren prognosticeras antalet invånare öka med ytterligare 6000. Ökningen består till större delen av personer i arbetsför ålder. Under samma period har antalet barn i förskoleåldern ökat med ca 450, vilket kraftigt ökat efterfrågan på förskoleplatser. SDN Centrum är även den stadsdel med i särklass flest pensionärer över 65 år. Antalet äldre i stadsdelen har dock blivit färre jämfört med tidigare år främst i åldersgruppen 70-84 år.

Stor dagbefolkning

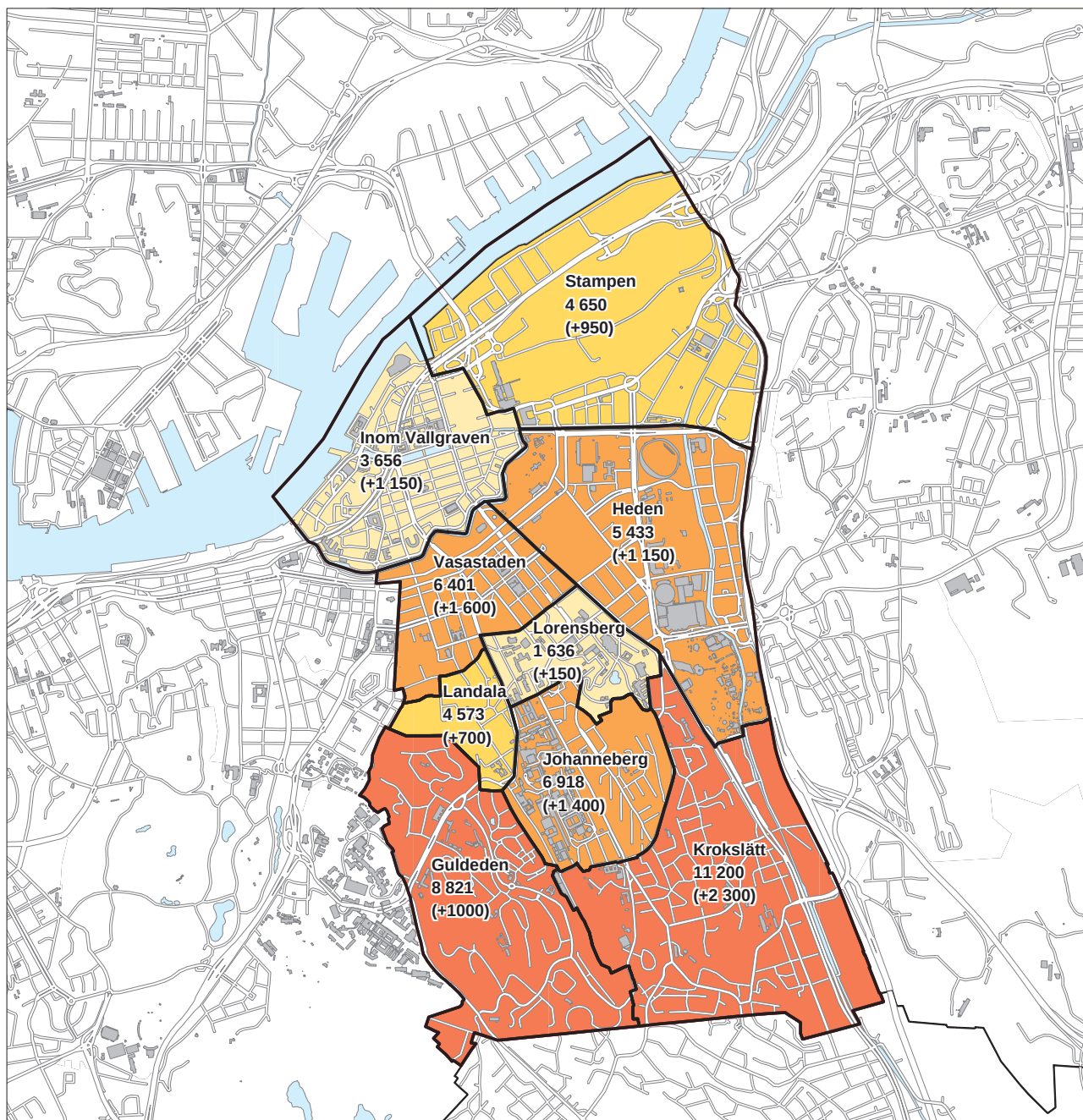
Stadsdelen Centrum har den största arbetsinpendlingen av samtliga stadsdelar samtidigt som det är den stadsdel med det högsta antalet förvärvsarbetande boende. Totalt finns ca 79 000 arbetsplatser inom stadsdelens gränser. Större delen arbetar inom näringslivet och ca 33 % inom stat, region eller kommun. Jämfört med Göteborg som helhet är andelen högutbildade stor liksom andelen höginkomsttagare. Totalt är 4,7 % av stadsdelens befolkning öppet arbetslösa och ohälsotalet är lågt jämfört med övriga stadsdelar.

BARN OCH UNGDOMAR

Förskola

Inom stadsdelen Centrum finns många barn mellan 0-5 år jämfört med övriga stadsdelar, samtidigt som andelen i förhållande till stadsdelens befolkning i övrigt är låg. Många går i förskola och skola i närheten där man bor. Till år 2015 förväntas antalet barn i förskoleåldern öka med ca 400 och antalet skolbarn med ca 500.

Inom stadsdelen finns ett 25-tal kommunala förskolor med drygt 1300 barn. Mål-sättningen är så många som möjligt ska få förskoleplats nära hemmet. Utöver det finns 17 förskolekooperativ med totalt 435 barn samt fem familjedaghem, där dag-barnvårdare tar emot barn mellan ett och fem år i sitt eget hem. Idag finns även



Befolkning 2005 och befolkningsförändringar 1990-2005 inom parentes

MÅLSÄTTNINGAR FÖR FÖRSKOLA OCH SKOLA I STADSDELEN CENTRUM

Stor variation

Stadsdelens ambition är att ge barn och ungdomar en bred och varierande kunskapsbas. Genom att varva undervisning med studiebesök och projektarbeten i samarbete med olika institutioner och verksamheter i samhället bedöms skolmiljön bli mer stimulerande och lärorik. I Centrum pågår många olika projekt, som ger barnen möjlighet att vara kreativa och få pröva på olika aktiviteter.

Elevinflytande

Att känna att man själv har möjlighet att påverka sin omgivning är viktigt. Barn och ungdomar tillbringar en stor del av sin tid i skolan och det är en självklarhet att de skall vara med och bestämma. Stadsdelen arbetar aktivt med att eleverna skall få inflytande över sin skolmiljö, såväl den fysiska som den sociala.

Gemensam värdegrund

Att motverka mobbning är en av de viktigaste grundförsättningsarna för att skapa en trygg och säker miljö för både elever och personal. Under våren 2001 påbörjade stadsdelsförvaltningen ett arbete för att tillsammans med barn, ungdomar och vuxna ta fram en gemensam värdegrund för stadsdelen Centrum. Alla ska veta vad man kan och bör göra om någon blir utsatt för kränkande behandling. Stadsdelsförvaltningen vill utveckla barn och ungdomars förmåga att ta hänsyn, leva in i andra människors situation och att reagera när någon far illa.

en *öppen förskola* i Krokslätt som drivs privat av en föräldraförening. Den öppna förskolan är kostnadsfri och fungerar som en mötesplats där alla barn mellan ett och sex år är välkomna i vuxens sällskap. Ytterligare en kommunalt driven öppen förskola startade under hösten 2006 i nedre Landala. Ytterligare en planeras öppna under 2008.

Det framtida behovet av antalet platser av såväl förskola som skola är ganska svårt att bedöma eftersom många familjer söker sig från stadsdelen i samband med att de får fler barn än ett. Stadsdelsnämnden beräknar dock att tre-fyra nya förskolor behövs inom stadsdelen. Svårigheter finns att erbjuda lägen i anslutning till bostaden, varför en strävan är att expandera i lägen med bra kollektivtrafikförbindelser.

Grundskola

I Centrums grundskolor går idag totalt ca 4 900 elever varav totalt ca 2 000 barn bor inom stadsdelen. 1 450 elever går i någon av de sex kommunala skolorna medan totalt 3 450 elever går i någon av de 12 friskolorna inom stadsdelen. Större delen av de som går i den kommunala skolan bor också i Centrum medan inpendlingen till friskolorna är betydande. Av de elever som bor i Centrum går nästan 700 elever i någon form av friskola antingen i Centrum, i andra stadsdelar eller i friskolor på andra orter.

I Centrum finns även en kulturskola, som är en plats för kreativa möten och upplevelser, där eleverna spelar instrument, sjunger, skriver, målar och slöjdar. Detta är en kommunal verksamhet som vänder sig till ungdomar i åldrarna 7-16 år. Kulturskolan har sina lokaler i Guldhedsskolan och Johannebergsskolan.

Stadsdelen Centrum har delats in i två geografiska spår – Guldhedsspåret och Burås/Johannebergsspåret – där det sker ett tätt samarbete mellan förskolor och skolor och där varje spår har verksamhet för barn från 1 till 16 år. Alla föräldrar väljer spår för sitt barn, dels geografiskt och dels pedagogiskt, till exempel en monessori- eller åldersblandad verksamhet.

Inom grundskolan beräknas ingen ökning av antalet elever under de närmaste åren. Mellan 2010-2015 beräknas dock en ökning av antalet skolbarn inom Centrum, vilket kan innebära behov av fler lokaler, exempelvis i byggnader som idag används för förskola. I slutet av perioden kan det uppstå behov av ytterligare en grundskola exempelvis inom Stampenområdet.

Fritidsverksamhet

För barn och ungdomar i skol- och gymnasieålder finns föreningar, kulturskolor, fritidsverksamheter mm inom olika delar av stadsdelen. Verksamheten är dock inte heltäckande. Stadsdelsnämnden har ansvar för den mer lokala kulturverksamheten och bedriver bl.a fritidsverksamhet för ungdomar från hela Göteborg i Meeths Unga Salonger på Kungsgatan 35. Verksamheten ingår i den s.k. ungdomssatsningen för ungdomar över 16 år och omfattar huvudsakligen musik- och mediaverksamhet. Stadsdelsnämnden har beslutat om att även upprätta s.k. flexibla fritidsgårdar. De kommer att erbjuda ungdomar olika fritidsverksamhet under kvällstid i lokaler på två skolor.

VUXNA

Den dominerande andelen av befolkningen utgör förvärvsarbetsande invånare mellan 25-44 år. Fördelningen mellan män och kvinnor är relativt jämn och en relativt stor andel är ensamstående jämfört med övriga stadsdelar. Många av de som bor i stadsdelen Centrum saknar barn och mer än hälften pendlar till arbeten utanför stadsdelen. Förvärvsintensiteten ligger omkring 75 % vilket är högt, samtidigt som andelen arbetslösa ligger strax under Göteborgssnittet (index 98). Inom en 10-årsperiod bedöms antalet personer i arbetsför ålder öka med ca 3 600.

Studenter

Idag finns cirka 50 000 högskolestuderande i Göteborgs centrum. Behovet av studentbostäder har varit stort och byggandet har varit en prioriterad fråga under flera år, med en viss kraftsamling till Centrums område. Inom Chalmers har det exempelvis byggts 500 studentbostäder, som både berikar det tidigare ensidiga institutionsområdet och skapar bättre samband med omgivande stadsmiljö. Andra exempel är tillbyggnad av studentbostäder vid Gibraltargatan, kv Blåelden på Södra Guldheden, Kronhusgatan och Postgatan i City samt delar av kv Jankowitz vid Stampen. Satsningen har gett förväntat resultat, och takten i studentbostadsbyggandet kommer under några år framåt att vara något lägre än tidigare.

I Centrum finns även omkring 10 000 gymnasiestuderande. De största gymnasieskolorna inom Centrums område är Burgården, Katrinelund, Hvitfeldtska och Schillerska gymnasiet.



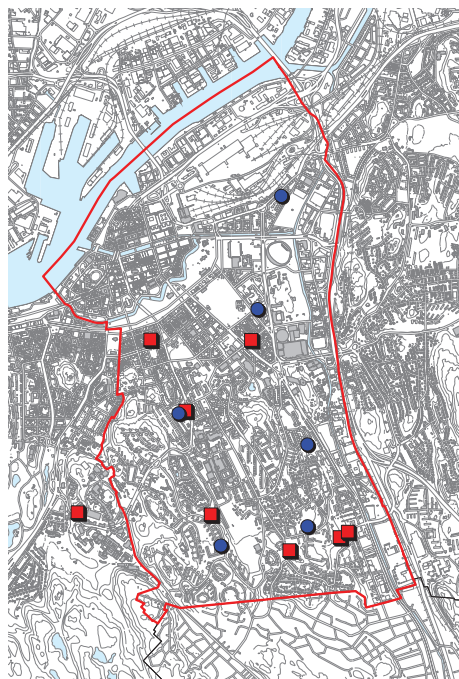
Foto: Stadsdelsförvaltningen Centrum

På Kulturskolan finns möjligheter att spela instrument



Foto: Krister Engström

Meeths unga salonger



- Äldreboende
- Träffpunkter

Äldreboenden och träffpunkter inom Centrum



Foto: Stadsdelsförvaltningen Centrum

Stadsdelsförvaltningens verksamhet omfattar bl.a äldreomsorg.

ÄLDRE

En stor andel av stadsdelens befolkning är äldre mellan 65-75 år, vilket är en grupp som bedöms öka med ca 2 000 invånare t.o.m. 2015. Andelen ålderspensionärer över 75 år är hög i jämförelse med staden som helhet men bedöms minska under en 10-årsperiod.

Äldreomsorgen ger vård och omsorg åt äldre. Insatserna varierar från *servicekaraktär* - t. ex. städning, inköp, matdistribution - till mer *omfattande omsorg, omvårdnad, träning och rehabilitering* antingen i det egna hemmet genom hemtjänst eller på äldreboende. Äldreomsorgen arbetar även *förebyggande* med insatser som oftast inte kräver individuell prövning, t. ex. aktivering och gemenskap, information, råd och stöd. De förebyggande insatserna organiseras och erbjuds av stadsdelens fem *träffpunkter*. Ytterligare en träffpunkt planeras som innehåller bland annat verksamheter för anhörigstöd.

Stadsdelen verkar för att ge äldre människor möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden, med respekt för deras självbestämmande och integritet. För detta krävs tillgängliga bostäder och närmiljöer, där hänsyn tagits till trygghet och säkerhetsaspekter och där det finns tillgång till natur, service och mötesplatser i närmiljön.

Efterfrågan på äldreboende i dagsläget är dock så stor att behovet inte kan tillgodoses inom den egna stadsdelen, varför SDN Centrum köper platser från andra stadsdelar och ibland även från privata utförare. Behovet beräknas dock minska under en 10 årsperiod och inte förrän den inom Centrum mycket stora gruppen fyrtiofem tusen får behov av äldreomsorg, beräknas behoven öka igen och då kan antalet äldreboenden behöva utökas inom stadsdelen.

PERSONER MED SÄRSKILDA BEHOV

Individ- och familjeomsorg

Enskilda personer och familjer kan vända sig till individ- och familjeomsorgen för att få information, råd, ekonomiskt bistånd och stöd.

Barn och ungdomsenheten ger stöd, behandling och förebyggande insatser till barnfamiljer och ungdomar i form av fritidsverksamhet, fritidsparker, fältassistenter, utvecklingscentrum, ungdomsmottagning, ekonomiskt bistånd mm. *Vuxnenheten* ger motsvarande stöd till familjer och vuxna, ekonomiskt bistånd samt stöd vid arbetsansökning. Stadsdelsförvaltningen arbetar aktivt för att minska det passiva socialbidragsmottagandet bl.a genom att prioritera olika arbetsbefrämjande insatser och pröva alternativa åtgärder till institutionsplaceringar eller förebyggande insatser som dagverksamhet eller hemma-hos insatser.

Funktionshindrade

Stadsdelsnämnden har ansvar för att funktionshindrade får det stöd och den hjälp de behöver för att *klara av sitt dagliga liv*. Människor med stora och varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder har rätt till stöd som t.ex personliga assistenter, hjälp i hemmet, sysselsättning, kontaktpersoner, grupp- eller handikappboende.

För personer med utvecklingsstörning finns *gruppboenden* och daglig verksamhet som ger sysselsättning och träning. Inom stadsdelen finns fyra kommunala s.k. *dagcenter* för personer med varierande funktionshinder. Dessutom finns *Eldorado* i Örgryte som drivs av SDN Centrum som ett aktivitets- och kunskapscenter för personer med grav utvecklingsstörning från hela Göteborg. Det finns ett uppdämt behov av *gruppboendestäder* och mer stöd krävs för att ge funktionshindrade möjlighet till *nya boenden, full delaktighet i samhället och jämlika levnadsvillkor*.

KULTUR, FRITID OCH FÖRENINGSLIV

Inom stadsdelen Centrum finns föreningsverksamhet för såväl barn, ungdomar, vuxna och pensionärer. Flera av föreningarna ingår i Centrums Föreningsråd. Stadsdelsnämnden stödjer det lokala föreningslivet genom ekonomiska bidrag samt ger service i form av stöd och råd.

Inom stadsdelen finns två allmänna bibliotek där *Guldhedens bibliotek* på Dr Fries Torg ligger inom stadsdelsnämndens ansvarsområde medan *Stadsbiblioteket vid Götaplatsen* sorterar direkt under kommunens kulturnämnd. Biblioteken ska fungera som mötesplats genom att erbjuda samhällsinformation, ett brett mediautbud, kulturaktiviteter samt möjligheter till informationssökning. Guldhedens bibliotek planerar utveckla samarbetet med övriga verksamheter och organisationer i stadsdelen.

KOMMERSIELL OCH ÖVRIG SERVICE

Vid sidan om stadsdelsnämndens service finns annan samhällsservice samt kommersiell service av olika slag bl.a på *stadsdelstorgen*. Tillgången på närservice i form av post, bank, apotek, vårdcentral och dagligvaruaffärer är av särskild vikt inte minst för barnfamiljer, äldre och funktionshindrade. En allsidig och väl fungerande service inom samtliga sektorer är en förutsättning för den framtida utvecklingen.

Stadsdelstorgen utgör också en viktig del av det lokala livet och en mötesplats för boende, verksamma och besökare. Landala Torg fungerar bra som handelsplats, medan Guldhedstorget och Dr Fries Torg förlorat viktiga verksamheter som post och bank. På båda dessa torg planeras dock för tillbyggnader av respektive mat-



Foto: Stadsdelsförvaltningen Centrum

...individ- och familjeomsorg...



Foto: Stadsdelsförvaltningen Centrum

...och stöd och hjälp för funktionshindrade.



Dr Fries Torg



Guldhedstorget



Skolväg i city

butik. Göteborgslokaler arbetar för att torgen ska fungera så väl som möjligt och vara attraktiva handels- och mötesplatser för boende inom området. En plats där det framförts önskemål om utveckling är i korsningen Eklandagatan - Viktor Rydbergsgatan som skulle kunna bli en lokal servicepunkt.

AKTIVT MEDBORGARSKAP OCH FOLKHÄLSA

Människors engagemang och delaktighet i samhällsutvecklingen är en förutsättning för en fungerande demokrati och stärker de boendes inflytande över sin livssituation i stadsdelen. Stadsdelsnämnden vill utveckla formerna för dialog mellan boende och verksamma inom stadsdelen och uppmuntra, stödja och skapa förutsättningar för ett aktivt medborgarskap. ”Dialogmöten”, öppna förmöten inför nämndmöten och möjligheten att lämna in ”medborgarförslag” via hemsidan är olika satsningar för att underlätta kommunikationen med de boende som vill få information eller lämna in synpunkter och förslag till Stadsdelsförvaltningen. Ofta återkommande synpunkter vad gäller fysiska frågor rör gång- och cykelvägar, hundrastplatser, busslinjer, parkupprustning och önskemål om fritidsgårdar.

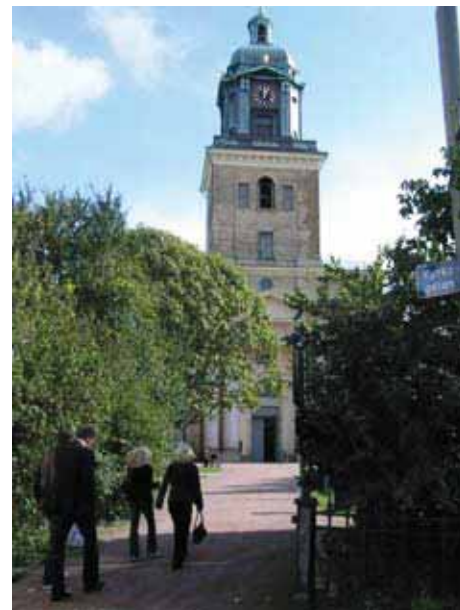
Stadsdelsförvaltningen arbetar även med folkhälsofrågor, genom att *samla in och analysera kunskaper om centrubornas livssituation* för att kunna göra insatser där det bäst behövs. Brottss- och drogförebyggande arbete, trygghetsvandringar, arbete med att öka andelen gående och cyklister pågår kontinuerligt. Planer finns på att utveckla folkhälsoarbetet ytterligare.

UTVECKLINGSTENDESER OCH BEHOV

Det kommer även i fortsättningen att vara attraktivt att bosätta sig i Centrum, med dess olika boendekvaliteter, från cityboendet i norr till de mer utpräglade bostadsmiljöerna i söder. Befolkningen kommer att växa och efterfrågan på bostäder ökar. Inom den fysiska planeringen pågår därför förtätningsstudier över stora delar av Centrums område för att möta efterfrågan. Däremot går byggandet av studentbostäder i Centrum in i ett lugnare skede, efter att ha varit intensivt under senare år.

Inom barnomsorg finns ett visst behov av expansion, medan antalet elever inom grundskolan inte beräknas öka de närmaste åren. Efter 2010 bedöms dock antalet grundskoleelever öka. Lokalbehovet som uppstår då kan möjligen lösas i befintliga lokaler, medan det senare kan bli behov av ytterligare en grundskola i den norra delen.

Inom äldreomsorgen går däremot behoven ner något under ett antal år, och kan beräknas öka igen om cirka 15 år när de stora grupperna av fyrtioåringar passerar 80-årsåldern. För inte minst äldre och funktionshindrade är en bra närservice viktig. Handelns strukturförändringar, och i vissa områden även en utglesning av antal boende, har under decennier tunnat ut den småskaliga, bostadsnära handeln. Det är viktigt att åtminstone livsmedelsbutiker finns att tillgå inom rimliga gångavstånd. Ett sätt att möta behoven är att tillgodose närbutikers behov av större lokaler. Både vid Guldhedstorget och Dr Fries Torg pågår därför planarbeten med det syftet. Att öka tillgängligheten, både i utemiljön och i byggnader genom bland annat fler hissinstallationer, är också angeläget utifrån äldres och funktionshindrades behov.



Parken kring Domkyrkan är välbesökt



Nya studentbostäder på Kronhusgatan

- Årets tillväxtkommun
- En stark kärna, tillgänglighet och kompetens framgångsfaktorer
- Samverkan mellan högskola, universitet och näringsliv
- Besöksnäring, finansverksamhet, tjänsteservice, handel, transport, utbildning och forskning - viktiga verksamheter
- Det lokala näringslivet viktigt för stadslivet

antal sysselsatta

Sektor	Antal sysselsatta (ca)
kommun	10%
stat-region	25%
näringsliv	65%

NÄRINGSLIVET I CENTRUM

FRAMGÅNGSRIKT NÄRINGSLIV

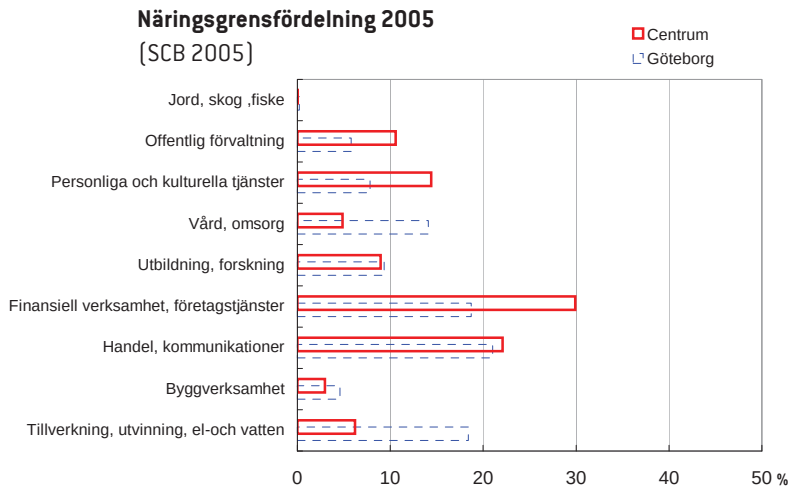
Stadsdelen Centrum rymmer totalt ca 79 000 arbetsplatser. Den enskilt största arbetsplatsen i centrala Göteborg utgör Sahlgrenska inom SDN Linnéstaden, som gränsar till SDN Centrum i sydväst. I övrigt utgör *cityområdet det mest företags-täta området i Göteborg*. Arbetsplatserna är i många fall mycket specialiserade och förutsätter arbetstagare med speciell kompetens. Exempel på sådana arbetsplatser är Chalmers, Göteborgs Universitet, centrala förvaltningar, utländska företag och specialiserade konsultföretag. Cityområdet, närheten och kompetensutbudet utgör en viktig konkurrensfaktor för att attrahera nya företag till Göteborg.

Göteborg är en attraktiv stad för näringslivet med sitt geografiska läge och tillgång på högutbildad arbetskraft vilket bl.a lett till att Göteborg utnämndes till Årets tillväxtkommun 2004. Universitet och högskola lockar till sig företag som idag växer kraftigt inom högteknologiska områden. Viktiga områden i Göteborgs näringsliv är data, läkemedel, bilkomponenter och transportteknik. Data, forskning och utveckling är exempel på verksamheter som söker sig till Göteborgsregionen i stor utsträckning och som passar väl in i Göteborgs struktur som blandstad.

Göteborg är också Skandinavians största transportcentrum och Sveriges viktigaste knutpunkt för internationell handel. Göteborg har en framgångsrik industritradition som lagt grunden till internationellt kända företag som SKF, Volvo,



Kontorshus vid Östra Hamngatan



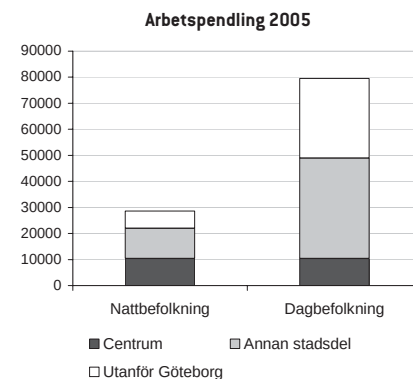
ESAB, Astra Hässle, SAAB Ericsson Space och Ericsson Microwave Systems. *Finansverksamhet* samt *handel och transport*, upptar tillsammans omkring hälften av alla arbetstillfällen inom Centrum. Andra stora verksamheter är *offentlig förvaltning*, *utbildning/forskning* samt *tillverkning* som vardera upptar ca 10 % av det totala utbudet av arbetstillfällen.

SMÅ OCH STORA FÖRETAG

Besöksnäringen är en tung verksamhet i centrala Göteborg. Evenemangsområdet utgör ett viktigt kluster av liknande näringar, liksom Avenyns kulturstråk samt utbildningsstråket i sydvästra city. I övrigt omfattar näringslivet i city ett ganska *blandat utbud av både små och stora företag*. Näringslivet inom centrum har till stor del regional och nationell förankring men det finns *även ett mer lokalt näringsliv*, bestående av matbutiker, caféer, restauranger, fack- och specialhandel.

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

En stark centrumkärna utgör en viktig grund för att kunna utveckla regionens näringsliv och attrahera nya företag att etablera sig i Göteborg. City med angränsande områden är idag ett näringslivscentrum dit det finns ett ökande intresse att etablera framför allt företag inom företagsservice (advokat-, bemannings-, kon-



Nattbefolkning: Stapeln visar antalet förvärvsarbeteboende i stadsdelen. De olika färgerna visar var dessa arbetar.

Dagbefolkning: Stapeln visar antalet personer som har sin arbetsplats i stadsdelen. De olika färgerna visar var dessa bor.

Källa: SCB 2005



Handel vid Östra Hamngatan



Handelstråk Kungsgatan



Mikroelektronik på Chalmers

Foto: Krister Engström



Foto: Krister Engström

Kontor i Nordstaden



Foto: Krister Engström

Nordstadens köpcentrum



Lilla Bommen, kontorshus

sultföretag), finansmarknad och ledningsfunktioner inom tjänsteföretag. Den *närhet, täthet och attraktiva stadsmiljö* som erbjuds i de centrala delarna är viktiga faktorer bakom detta intresse.

Forskning har visat ett samband mellan attraktiva stadsmiljöer, kreativitet och företags val av lokalisering. Att ytterligare stärka Göteborgs konkurrenskraft i det avseendet är därför angeläget. Även *Universitetets och Chalmers närhet* till staden och stadslivet, både verksamhetsmässigt och fysiskt, är på flera sätt en stark kraft i fortsatt näringslivsutveckling.

God tillgänglighet är viktig för näringslivet och att förbättra möjligheterna till resande med kollektivtrafik är en prioriterad fråga i Göteborgs planering. Endast en mindre del av arbetstagarna inom stadsdelen bor i centrum, vilket medför en omfattande pendling över stadsdelsgränsen, vilket tenderar att öka. Under pendlingstimmarna är bilköerna betydande på lederna in och ut från staden. Andelen kollektivtrafikresenärer i Göteborg är i dagsläget liten jämfört med andra liknande storstäder Norden. För att kunna klara en fortsatt hög tillgänglighet till de centralt belägna arbetsplatserna finns ett stort behov av en kraftig förbättring av kollektivtrafiken så att *arbetspendlingen i betydligt större utsträckning ska kunna ske med kollektivtrafik*.

Samtidigt är även biltillgänglighet intressant för många företag, inte minst inom handeln. Biltillgängligheten måste dock vägas mot centrumkärnans dragningskraft i den täta och unika stadsmiljön, som lockar såväl besökare som företag och som inte kan erbjudas i handels- och kontorsmiljöer utanför centrum. En bra tillgänglighet till Göteborgs två flygplatser är också av stor betydelse för näringslivet.



Nya Pedagoger vid Grönsakstorget



Foto: Stadsbyggnadskontoret 2003

Mölndalsåns dalgång



Mölndalsåns dalgång

DEN FYSISKA MILJÖN I CENTRUM

STADSMILJÖ

Stadsdelsområdet Centrum uppvisar mycket av det som är Göteborgs egenart. Topografin framträder överallt. Älven är ryggrad i ett flackt landskap med tydliga dalgångar och åar som mynnar i älven och med bergknallar som tidigare varit öar i ett skärgårdslandskap. Stadens bebyggelse och gatunät är i hög grad formade efter naturens förutsättningar. Även de ursprungliga stadsnäringarna har varit anpassade till terräng och natur, där älvens och åarnas hamn- och transportmöjligheter varit särskilt viktiga.

Inom stadsdelsområdet Centrum är det lätt att spåra stadens historiska växt. Lite förenklat kan fyra områden urskiljas inom Centrum med olika karaktärer, som än idag bär tydliga historiska spår och visar stadsutvecklingen:

- *City – innanför vallgraven*, som efter fyra tidigare stadsbildningar kring älvmynningen byggdes som en befäst stad från 1621, och *älvrummet*, som ett massivt transportrum som nu står inför citykärnans expansion;
- *Stenstaden* på slättlandet söder om den befästa staden, det sena 1800-talets borgerliga stadsdel;
- *Mölndalsåns dalgång*, historiskt präglad av teknisk försörjning och den framväxande industrialismen;
- *Bebyggelsen på bergen*, som börjar vid Götaplatsen och sedan ger ett tvärsnitt av 1900-talets stadsbyggnads- och arkitekturhistoria, ända fram till gränsen mot Mölndal.



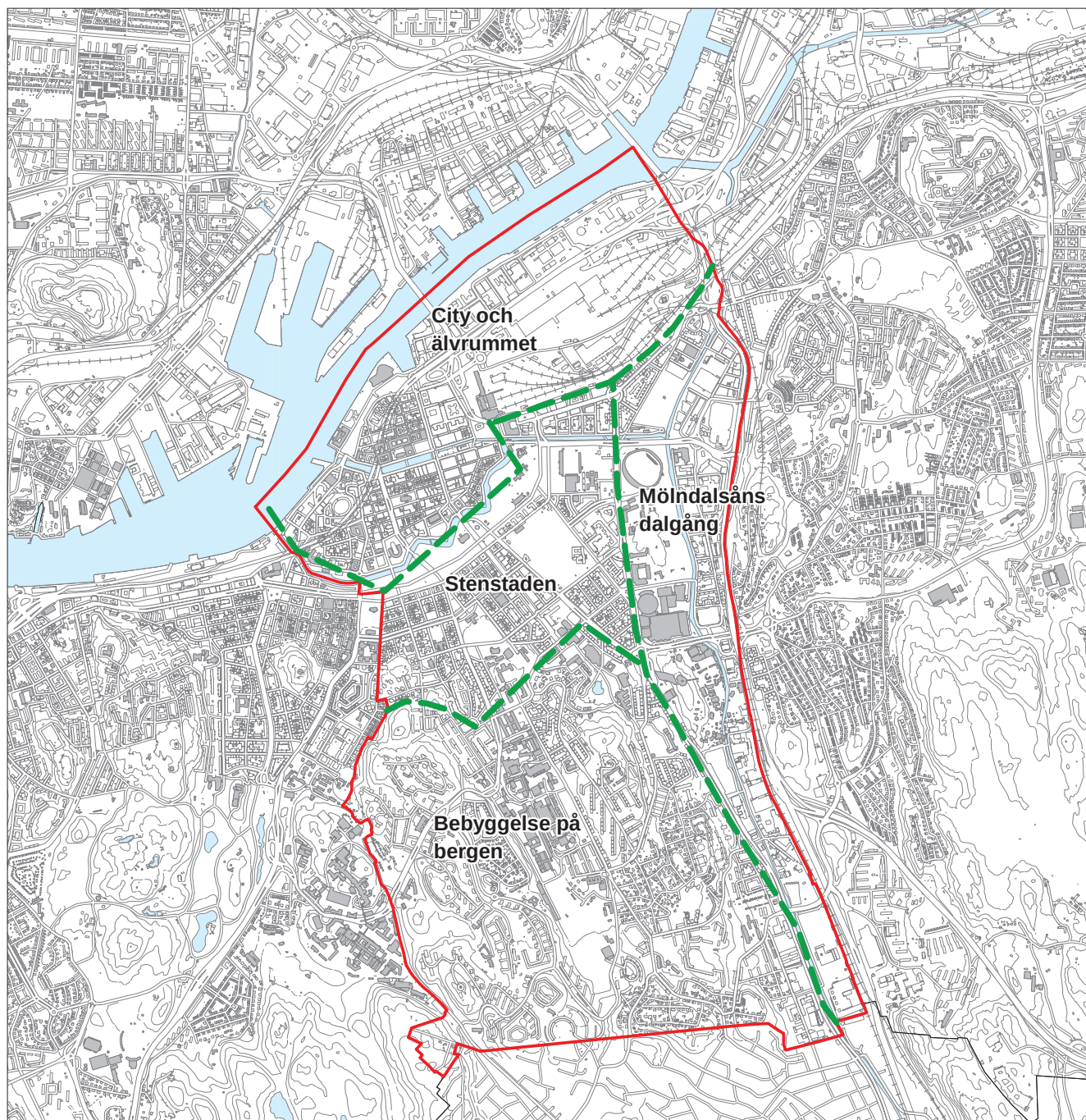
City innanför vallgraven



Stenstaden



Bebyggelsen på bergen



Avgränsning stadsmiljöområden

SPÅR FRÅN 1600- OCH 1700-TAL

City är byggt efter ett holländskt stadsplanemönster med kanaler, vallgrav, befästningsverk och rutnätskvarter.



Skansen Lejonet, Kronhuset, Vallgraven, Stora Hamnkanalen och Fattighuset är stadsrester från 1600-talet.



Under 1700-talet utvecklades Göteborg som handelsstad med Ostindiska kompaniet som drivande kraft. Ostindiska kompaniets hus m.fl byggnader utmed Stora Hamnkanalen är från 1700-talet.



City med Stora Hamnkanalen i centrum

City - innanför vallgraven

I Göteborgs centrum ser man fortfarande tydliga spår av att staden var en fästning under två sekler, såsom vallgravens taggiga mönster, befästningen Carolus XI Rex i västra City och Skansen Lejonets silhuett i öster. En stadsplan gjordes 1619 – 21 för en befäst stad efter holländska förebilder. Den fick fem portar, två mot älven och tre mot landsidan, vars lägen har bestämt stadens utbyggnad långt fram i tiden.

Under 1700-talet utvecklades Göteborg till en handelsstad med byggnader såväl för enskilda borgares handel och hantverk som för de stora bolagen. Efter flera bränder började allt fler stenhus uppföras i den skala vi ser idag i stora delar av City. Efter att stadens befästningar började rivas från 1810 och framåt byggdes bostadskvarter ända fram till vallgraven längs Stora Nygatan. Längre västerut byggdes stora friliggande institutioner såsom Sahlgrenska sjukhusets nya byggnad, som idag efter en tillbyggnad bildar Nya Pedagoger, tillsammans med det ombyggda Gamla Latin samt en nybyggnad. Under 1800-talet revs även befästningarna mot norr och frigjorde älvstranden för sjöfart och handel. Järnvägarna gjorde ett kraftigt genombrott österifrån på 1850-talet och drogs i en ny bana utmed kajen mot Masthugget.

Under 1900-talet har framför allt två krafter förändrat innerstadsmiljön, dels ökad handel och kontorsverksamhet, dels ökande biltrafik. En totalsanering i 1960-talsanda gjordes i Östra Nordstaden där det ursprungliga 1600-talsmönstret ersattes av en struktur, anpassad till Citys roll som regioncentrum. Längs hamnen byggdes en trafikled, som skapade en kraftig barriär mellan bebyggelsen och älven. Nu när

Götatunneln öppnats kan barriären överbryggas och city få nya stadskvaliteter, samtidigt som kontakten med älven återupprättats.

I övrigt har regleringen av biltrafiken skett utan alltför stora ingrepp. Gårdsgator där bilarna kör på de gåendes villkor, såsom Vallgatan och Magasinsgatan, har snabbt blivit populära miljöer med små butiker och caféer. Upprustade platser och torg är också viktiga delar i ett levande City. Kungstorget och Grönsakstorget står i kö för en upprustning som motsvarar det strategiska läget längs Vallgravsstråket. Exemplet Lejontrappan visar att människor tar välgjorda offentliga miljöer i anspråk.

Staden innanför vallgraven har alltså många värden som måste uppmärksammas och värnas, framför allt den ursprungliga stadsplanen med rutnätskvarteren, hamnkanalen och spåren av befästningarna, liksom skalan i bebyggelsen, 4-5 våningar, som utvecklades efter stadsbränderna. Ganska många nya byggnader har tillkommit de senaste decennierna. I vissa fall har deras skala och arkitektoniska uttryck ifrågasatts. Det höga huset vid Lilla Bommen är det kanske tydligaste exemplet, en byggnad som dock vunnit alltmer uppskattning och idag närmast blivit en Göteborgssymbol. Ett annat exempel är Nya Pedagogen, vars anpassning och volymbehandling studerades ytterst noga i planarbetet. Ett intressant mindre projekt är studentbostäderna vid Kronhusgatan, vars färgsättning och lugna arkitektur står bra mot Kronhusparken. Ett litet kontorshus från 2004 vid Otterhällegatan och det nya hotellet vid Kungssportsplatsen är andra exempel på att City faktiskt kan kompletteras med en nutida högklassig arkitektur, om skala, kvartersmönster och andra grundläggande värden beaktas. Inom City har det under lång tid tillämpats en hushöjd kring 4-5 våningar som motsvarar den traditionella staden.



Magasinsgatan



Lejonen i Brunnsparken



Norra Liden



Hvitfeldtsgränd



Badhusgatan



Foto: Krister Engström

Götaplatsen



Foto: Krister Engström

Vasagatan



Foto: Krister Engström

Konserthusets tillbyggnad



Foto: Stadsbyggnadskontoret 1997

Stenstaden med Avenyn och Götaplatsen

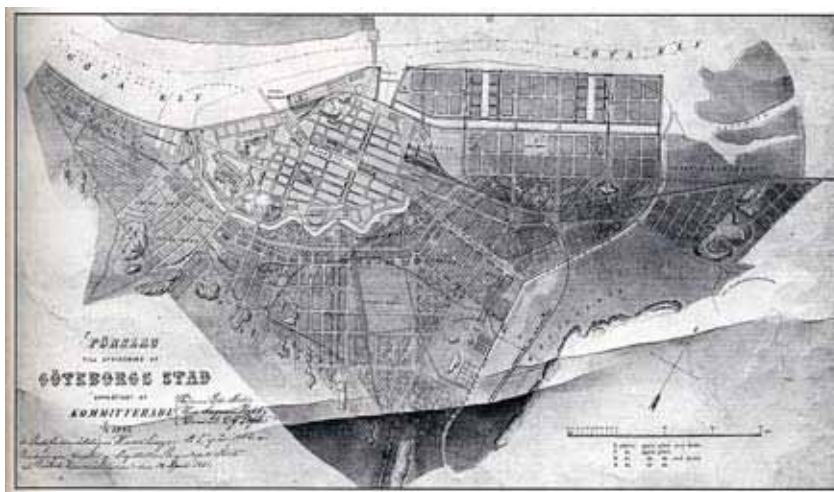
Stenstaden

När befästningarna raserats anlades ett storslaget grönt stråk utanför vallgraven efter kontinentalt mönster, med Nya allén, Kungsparken och Trädgårdsföreningens Park. Här byggdes också Stora Teatern 1856. 1866 fastställdes en plan för Göteborgs utvidgning som genomfördes konsekvent söder om parkstråket, där en borgerlig stenstadsdel i fyra-fem våningar uppfördes 1870 – 1910. De massiva kvarteren kompletterades så småningom med friliggande byggnader i parkmiljö, såsom Universitetets huvudbyggnad vid Vasaparken och Gamla Stadsbiblioteket vid Vasagatan.

Kungssportsavenyen utfördes under 1870-80-talen som den elegantaste gatan med prydliga förträdgårdar. Den har under de senaste decennierna förändrats från en paradgata till en nöjesgata, där förträdgårdarna i stor utsträckning ersatts av uteserveringar. Avenyn avslutas i den pampiga Götaplatsen, som skapades som entré- och festplats i anslutning till jubileumsutställningen 1923, och som präglas av de stora kulturinstitutioner som omgärdar platsen.

En relik i området, älskad och ifrågasatt, är Exercisheden som användes för militärt bruk fram till 1891. Även om en del av stenstadens ursprungliga bebyggelse har ersatts av nyare är helheten ändå en av de bäst bevarade exemplen i Europa på den borgerliga stadsmiljön från sent 1800-tal.

Flest rivningar och nybyggnation skedde kring Avenyn under 1960- och 70-tal, då också många bostäder förändrades till kontor. Under de senaste 15 åren har emellertid den utvecklingen vänt till förmån för fler bostäder. Att inreda vindar till nya bostäder har också blivit intressant. I ett pågående programarbete för Vasastaden/Lorensberg behandlas avvägningen mellan bostäder och verksamheter som en viktig fråga, samt skyddet av de kulturhistoriska värdena. Ytterligare en planeringsfråga är att hitta lägen för samlade parkeringslösningar inom den tätbebyggda stadsstrukturen. Ett exempel som diskuteras är en anläggning under Schillerskas skolgård.



Göteborgs stadsplan 1866.

Göteborg upplevde en kraftig industrialisering och befolkningstillväxt från mitten av 1800-talet. Utanför den ursprungliga stadsbildningen fanns tät trähusbebyggelse västerut i bl.a Haga och delar av Masthugget, men staden behövde även utvidgas söderut, varför det 1861 utlystes en stadsplanetävling, som är den första i sitt slag i Sverige. En kommitté bearbetade förslagen till en stadsplan som fastställdes 1866. Den innehåller parkstråket utanför vallgraven med Nya Allén, de två boulevarderna Kungsportsavenyn och Vasagatan, efter förebilder från Paris, samt kvarter för bebyggelse runt stadskärnan. Stadsplanen har följts i den södra delen där den borgerliga stenstaden i Vasastaden, Lorensberg och Heden byggdes under slutet av 1800-talet, och som idag är av riksintresse. Sydväst om Exercisheden föreslogs villabebyggelse, där istället stenhuskvarter uppfördes. De storslagna planerna på att bygga stadskvarter ända fram mot kajkanten i öster fullföljdes däremot inte.

SPÅR FRÅN 1800-TAL

Under 1800-talet började industrialismen sätta sin prägel på stadsdelen. Vattenvägarna var en viktig transportväg vilket gjorde Mölndalsåns dalgång till en attraktiv etableringsplats för många företag.



Industribyggnader från denna tid med stort kulturhistoriskt värde är bl.a. Almedals fabriker och Lyckholms bryggeri.



Mölndalsån, Gårda

Mölndalsåns dalgång

Östsidan av den befästa staden bestod av vidsträckta vassar, övervakade av Skansen Lejonet. Området kom tidigt att präglas av anläggningar för teknisk försörjning och den växande industrialismen. Mölndalsån försåg staden med vatten via Fattighusån och var också den viktigaste transportleden till de tidiga industrierna i dalgången. Vid mitten av 1800-talet drogs fem järnvägar in österifrån. Vallgraven lades igen 1855 för att ge plats åt järnvägsstationen och dess pampiga förplats Drottningtorget. Flera transportberoende verksamheter lades nära järnvägarna, och vid kajen byggdes gasverk och renhållningsverk. Stora spårvagnshallar fick också plats här. Stadens östsidan har alltså varit ett försörjnings- och industriområde som vi fortfarande kan se många spår av i bebyggelsen. Idag har Centralstationen fått en förstärkt betydelse som en del i ett nybyggt resecentrum med den nya bussterminalen och det nya Centralhuset, som även innehåller hotell, kontor och handel.

Korsvägen är en strategisk punkt i Göteborg. Landsvägen söderifrån delade sig här i Gamla Allén in mot Kungsporten och Danska Vägen som gjorde en vid båge runt staden. Mölndalsvägen var infart söderifrån till Göteborg långt in på 1960-talet och bebyggelsen vände framsidorna mot den. När motorvägen byggdes öster om ån kom istället baksidorna att vetta mot stadsinfarten. En planeringsprocess pågår där Mölndal och Göteborg gemensamt utvecklar stråket i dalgången. Det stora evenemangsområdet med Liseberg och området för mässor och utställningar har anor från tidigt 1900-tal. Nu ligger en rad anläggningar, viktiga för Göteborgs upplevelseekonomi, ovanligt väl samlade från Liseberg och Världskulturmuseet i söder till Nya Ullevi i norr.

I förstaden Gårda som från början låg utanför stadsgränsen har industrierna ersatts av kontor, med något inslag av bostäder. Det stora industriområdet längs Fattighusån med Prippts bryggerier ersattes under 1970-80-talen med bostäder och kontor i en hög exploatering. I kv Venus vid Mölndalsån byggs täta stadskvarter. Det senare är ett exempel på att mark, som tidigare använts för industrier eller trafik och som ofta ligger utsatt för buller, kan återerövas för stadsbebyggelse.



Världskulturmuseet



Pripptska tomten



Korsvägen



Mölndalsåns dalgång med Evenemangsområdet mitt i bild

Foto: Flygare Pålman 2005



Foto: Flygare Palmnäs 2004

Guldheden



Foto: Krister Engström

Landala egna hem

Bebbyggelsen på bergen

1800-talets stad gjorde halt där slättlandet övergick i berg. Det var besvärligt att bygga gator i branterna och kvartersbebyggelse var svår att anpassa till terrängen. Uppe på bergsplatåerna låg endast landshövdingehus i Landala, grupper av enkla trähus samt några institutioner från 1880-tal, Holtermanska sjukhuset och Gibraltar Fattigvårdsanstalt, senare Vasa Sjukhus. Villorna längs Föreningsgatan från 1880 är också undantag som genom småskaligheten kunde passas in i branter. Kring 1900 ökade intresset för stadsutvidgning upp på bergen. Ett nytt stadsplanetänkande introducerades i Göteborg av Albert Lilienberg som ville arbeta med slutna, oregelbundet formade kvarter, gator anpassade till terrängen och noggrant utformade platser. Landala Egnahem och Nedre Johanneberg är två välkända exempel. Monumentalbyggnader, gärna högt placerade, skulle avsluta gatorna. Stora insti-



Foto: Krister Engström

Chalmers kårhus



Foto: Krister Engström

Tidigare Vasa sjukhus,
numera ägt av Chalmers

Foto: Krister Engström

Doktor Liborius gata, Södra Guldheden

tutioner som Chalmers tog 1926 också steget upp i bergsområdet från att ha haft mindre anläggningar.

Från 1930 ser vi ett nytt förhållningssätt till stadsbyggandet, tydligast exponerat i Övre Johanneberg med ljusa friliggande bostadshus, placerade i nord-sydlig riktning och frigjorda från huvudgatan. Stadsdelen har senare kompletterats med studentbostäder kring vattentornet, som även det byggdes om under 90-talet till att innehålla Göteborgs kanske mest originella studentboende.

Den konsekventa funkisen efterträddes dock ganska snart av ett byggnadssätt som i stadsplanerna återigen ville utnyttja terrängens förutsättningar och ge husen en mer klassisk prägel. Till det kom grannskapstanken som strax efter kriget fick sitt vackraste och mest renodlade exempel i Norra Guldheden 1945, vars stadssilhuett är en av de mest välkända i Göteborg. Några år senare byggdes Södra Guldheden med stadens första differentierade trafiksystem. Karaktäristiskt är bebyggelsens uppdelning i grupper samt de sammanhängande grönstråken. Guldheden uppvisar också bostadsplaner som blivit välkända för sin kvalitet. Stadsdelarna är välbevarade, med några senare tillskott vid Guldhedstorget och Dr Allards Gata. Studentkvarteret Blåelden från 2004 har ett arkitektoniskt släktskap med 50-talshusen. Även Guldhedens norra vattentorn byggs på och görs om till studentbostäder.

Krokslätt sammanlades med Göteborg 1922 och kom att bebyggas med främst villor, men stadsdelen har i omgångar kompletterats med flerfamiljshus. De storskaliga, tidstypiska 60-talshusen vid Glasmästargatan planeras bli tillbyggda med takvåningar, och tillbyggnaden av Chalmers Studenthem exemplifierar byggandet av studentbostäder. Ett av Göteborgs största studentbostadsprojekt tillkom redan 1968 vid Utlandagatan. Ett vackert inslag i Krokslätts stadsbild är den monumentala Buråsskolan från 1927.



Dr Forselius gata, Södra Guldheden



Raketgatan, Norra Guldheden

SPÅR FRÅN 1900-TAL



Paradgatan Kungsportsavenyn fick sin monumentala avslutning till jubileumsutställningen 1923.

Nedre Johanneberg visar upp den "gatans konst" som Albert Lilienberg företrädde, med terränganpassning och noggrant gestaltade stadsrum.



Uno Åhrén efterträdde Lilienberg och introducerade ett nytt stadsbyggnadsideal, med tonvikt på funktion, ljus och luft. Det blev även ett stilideal i byggnaderna.



Guldheden representerar efterkrigstidens satsning på ett bostadsbyggande med hög kvalitet. Lokala torg var viktiga inslag i 50-talets grannskap.



Ny användning av mark och byggnader är idag ett karakteristiskt inslag i stadsbyggandet. Ett vattentorn på Södra Guldheden byggs om till studentbostäder.



Reklam i gatumiljön, Södra Larmgatan



Historiskt knuten reklam kan ge en koppling till hur staden utvecklats, Södra Älvstranden



Cityliv, Harry Hjörnes plats

MARKANVÄNDNING OCH PLANERINGSUPPGIFTER

Blandstad, handel, kontor och boende

Idag har stadsdelen Centrum en blandad markanvändning som återspeglar Göteborgs roll som regioncentrum. City och dess närområde har en tydlig blandning av kontor, handel, kultur, grönområden, bostäder och offentliga rum som för många utgör urtypen av blandstad. Blandningen finns oftast på kvartersnivå med handel och verksamheter i bottenplanen och bostäder i de övre våningsplanen. Blandstaden har utvecklats till en viktig fråga i Göteborg bland annat på grund av att många upplever mer ensartade områden som otrygga, speciellt under kvällstid. Staden ska även ge utrymme för många olika typer av människor och främja en mångfald, vilket ställer krav på ett brett utbud av miljöer och bebyggelse som kan tillgodose efterfrågan från många olika grupper.

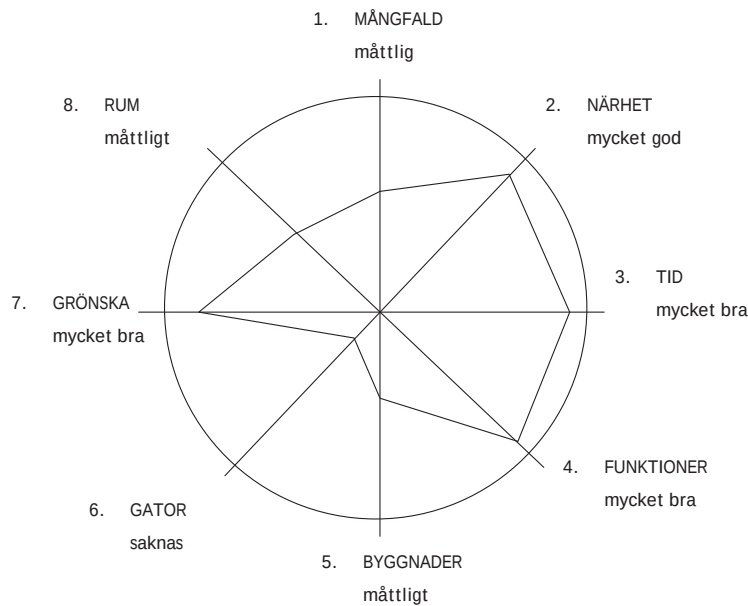
I cityområdet pågår en utveckling av handeln. Tunga handelsstråk utgör Östra Nordstan från Femmanhuset via Harry Hjörnes plats till Kungsportsplatsen och vidare upp mot Avenyn och Vasagatan; Kungsgatan och området kring Domkyrkan från Södra Hamngatan till Södra Larmgatan. Utmed Södra vägen och Mölndalsvägen förekommer viss handel. Både handeln och kontorsverksamheten påverkas av konjunkturer och konkurrensförhållanden, vilket medför ett starkt behov av förändringsbarhet i bebyggelsen. Förutom möjligheten att ofta kunna bygga om och förändra som ett konkurrensmedel, efterfrågas god tillgänglighet med bil och kollektivtrafik samt möjligheten att använda offentliga rum för reklam.

City, Gullbergsvass, Gårda och Mölndalsåns dalgång utgör viktiga etableringsområden för näringslivet. Gårda och Mölndalsåns dalgång har med sitt läge vid ån betytt mycket för industriutvecklingen i regionen, och det goda kommunikationsläget med E6 och järnvägen lockar även idag till sig nya etableringar. Gullbergsvass, med närheten till city och det utpräglade kollektivtrafikläget är mycket intressant som etableringsområde för nya nationellt och regionalt förankrade företag och är också en expansionsmöjlighet för regioncentrum, vilket ställer krav på en blandad stadsbebyggelse som bygger vidare på citykärnans livskvaliteter.

De flesta som bor i Centrum bor i flerbostadshus producerade innan 1940 och företrädesvis i 1:or, 2:or eller 3 rum och kök. 98 % av bebyggelsen i Centrum utgörs av flerbostadshus. I de norra delarna av Centrum upplevs många områden som blandstadsområden medan de södra delarna tydligt domineras av bostäder.

Utbildning

Inom Centrum finns en koncentration av högre utbildning kring Chalmers, Vasagatan, Grönsakstorget och Sprängkullsgatan. Nya Pedagogen, som invigdes hösten



Begreppet "Blandstad" har uppkommit ur en kritik av den alltför funktionsuppdelade staden. Att arbeta i riktning mot "blandstad" är ett förhållningssätt, som innebär att förhållandena på varje plats eller stadsdel är utgångspunkt för förändringar, där olika intressen hanteras så att platsen blir mer attraktiv och levande, i vid mening. Åtta olika aspekter av förändringar ingår i en tankemodell, där stadskvaliteter innan och efter förändringarna kan värderas.

- Mångfald:** alla människor skall kunna, vilja och våga befolka staden och dess offentliga rum.
- Närhet:** invånarna kan välja att ha sitt vardagsliv inom rimligt avstånd.
- Tid:** olika epoker kan finnas sida vid sida, vilket ger stabilitet.
- Funktioner:** människor med olika ärenden befolkar staden under stora delar av dygnet.
- Byggnader:** flexibilitet och rika upplevelser genom ett varierat byggnadsbestånd.
- Gator:** struktur och utformning gör gatorna till levande och trygga offentliga platser.
- Grönska:** bidrar till ökad livskvalitet och en hälsosam livsstil.
- Rum:** en bra avvägning mellan privata och offentliga rum bidrar till att invånarna känner sig trygga och bekväma i stadsmiljön.

Källa: Stadsbyggnadskontoret



Nordstaden



Korsgatan



Bältesspännarparken



Foto: Krister Engström

Humanisten, Näckrosdammen



Foto: Patrik Gunnar Helin

Avenyn under Julstaden Göteborg



Foto: Patrik Gunnar Helin

Julstaden Göteborg, Gustav Adolfs Torg



Foto: Krister Engström

Valhallabadet

2006, förstärker denna koncentration ytterligare och Cityuniversitetet ligger nu samlat inom gångavstånd i centrala Göteborg och på Lindholmen.

Kultur, nöje och evenemang

Boende och verksamma inom Centrum har nära till ett brett utbud av större kulturinstitutioner med teatrar, museer, biografier mm samt evenemang och rekreation med både musik, idrott, mässor och nöje. Evenemangsområdet från Liseberg till Nya Ullevi utgör det huvudsakliga området för evenemang inom sport, mässor och större nöjesevenemang och drar åtskilliga miljoner besökare varje år.

Större delen av kulturinstitutionerna ligger lokaliserade från Götaplatsen utmed Avenyn och Östra Hamngatan ner till kajen vid Operan, Casinot och det maritima centret. De maritima byggnaderna väster om operan har under senare år fyllts med kulturlokaler och restauranger. Bebyggelsen och det maritima inslaget utgör en viktig del av det Göteborgska kulturarvet. En annan spännande och viktig del av det typiskt Göteborgska, med ett mer levande marint kulturliv, utgör ”Drömmarnas kaj” längre ut längs Gullbergskajen. Området nyttjas av Gullbergskajens fartygsförening och kajstråket lockar många helgflanörer och turister.

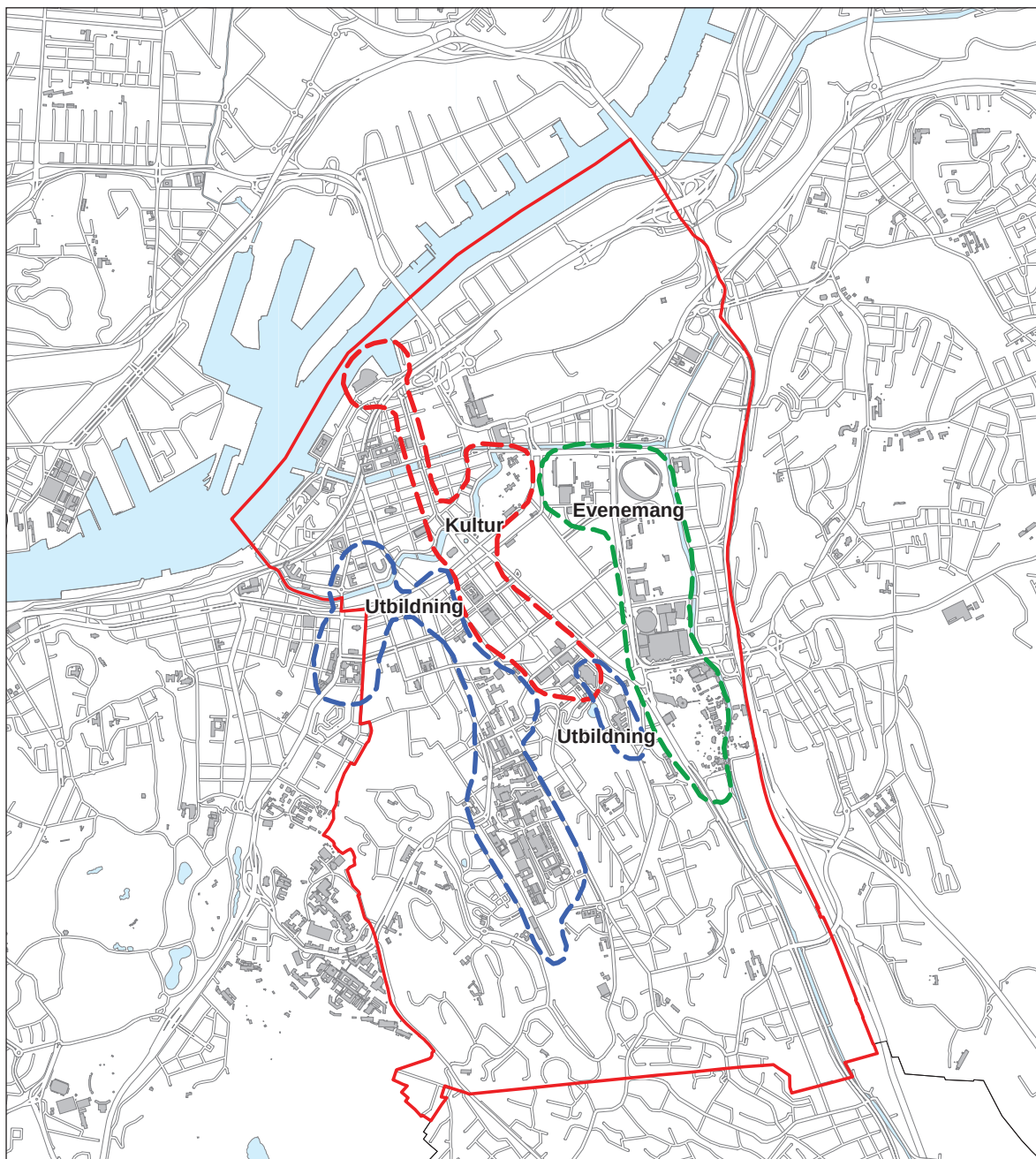
Idrott, rekreation och lekplatser

Inom Centrum finns flera specialhallar för idrottsutövning. Nya Ullevi, Scandinavium och en ny fotbollsarena som ersätter Gamla Ullevi är anläggningar som har nationell och regional betydelse. Inom Centrum finns dessutom flera större hallar såsom Fjäderborg, Tennishallarna och Fysiken vid Mossen. Större planer och friytor för fotboll och andra aktiviteter finns längs Mölndalsån, inom Mossenområdet, vid Guldhedsskolan, samt på Heden vars framtid är under diskussion. Utmed evenemangsstråket byggs också en ny BMX- och skateboardpark.

Större lekplatser finns vid Dr Håléns Gata, Wikandersgatan, parken vid Näckrosdammen samt Stuxbergsgatan. De två senare ansvarar föräldraföreningar för med stöd av stadsdelsförvaltningen. I den norra delen av Centrum är behovet av såväl närlekplatser och rekreationsområden stort.

Gröna rum, torg, vatten och andra offentliga platser

Centrums stora bredd av parker, torg och offentliga rum utgör en viktig del av stadskärnans sociala karaktär. Det finns flera tunga stråk med jämna sekvenser av offentliga rum, varav de viktigaste är Avenyn, Vasagatan och Västra Hamngatan/Aschebergsgatan. Alléns trafikstråk utgör även ett viktigt grönrums som omgärdar staden med Kungsparken, Bältesspännarparken och Trädgårdsföreningen. Det



Viktiga stråk för kultur, utbildning och evenemang



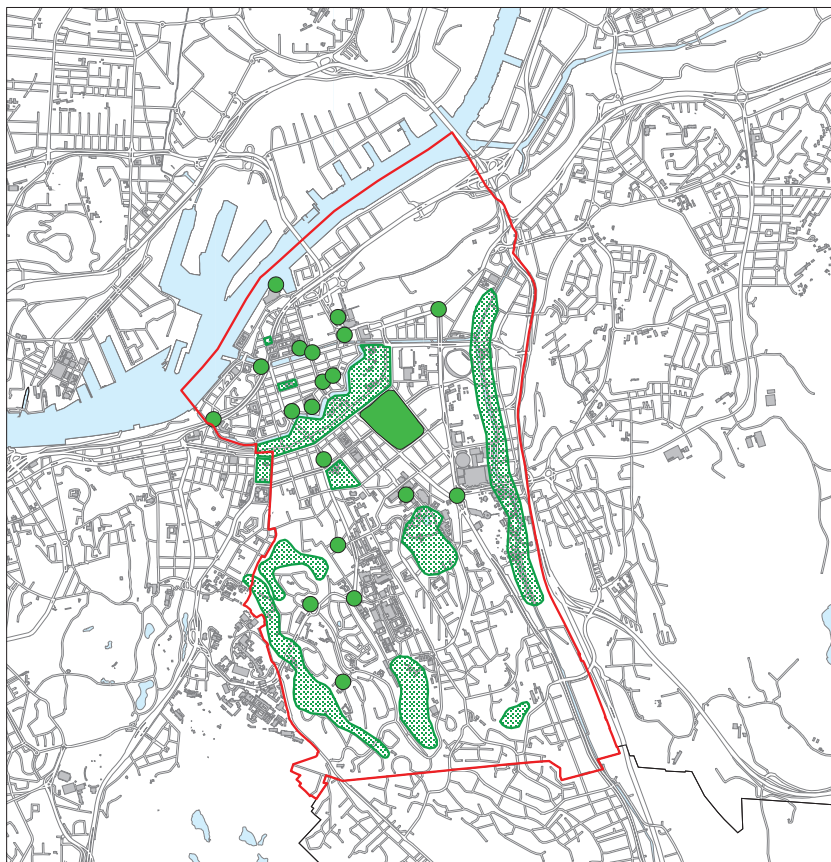
Kungsparken



Foto: Stadsbyggnadskontoret 1994

Kungsparken utgör en viktig del av grönsstrukturen i city

kuperade grönstråket väster om Guldheden utgör en visuellt viktig avgränsning mot Linné och avslutar också bebyggelsen norrut. Lokalt viktiga grönområden är t.ex grönstråket utmed Mölndalsån, som är viktig för de trafikstörda områdena utmed E6:an. I anslutning till de tätbebyggda nya kvarteren i Stampen ska ån lyftas fram i stadsbilden. Näckrosdammen utgör en annan viktig oas i den i övrigt tätbebyggda staden vid Korsvägen. Här finns även en viktig visuell gräns mot de öppnare bebyggelseområdena i söder. I ett framtida Gullbergsvass är inslag av grönska och nya offentliga platser en mycket viktig komponent för att skapa en attraktiv cityutveckling.

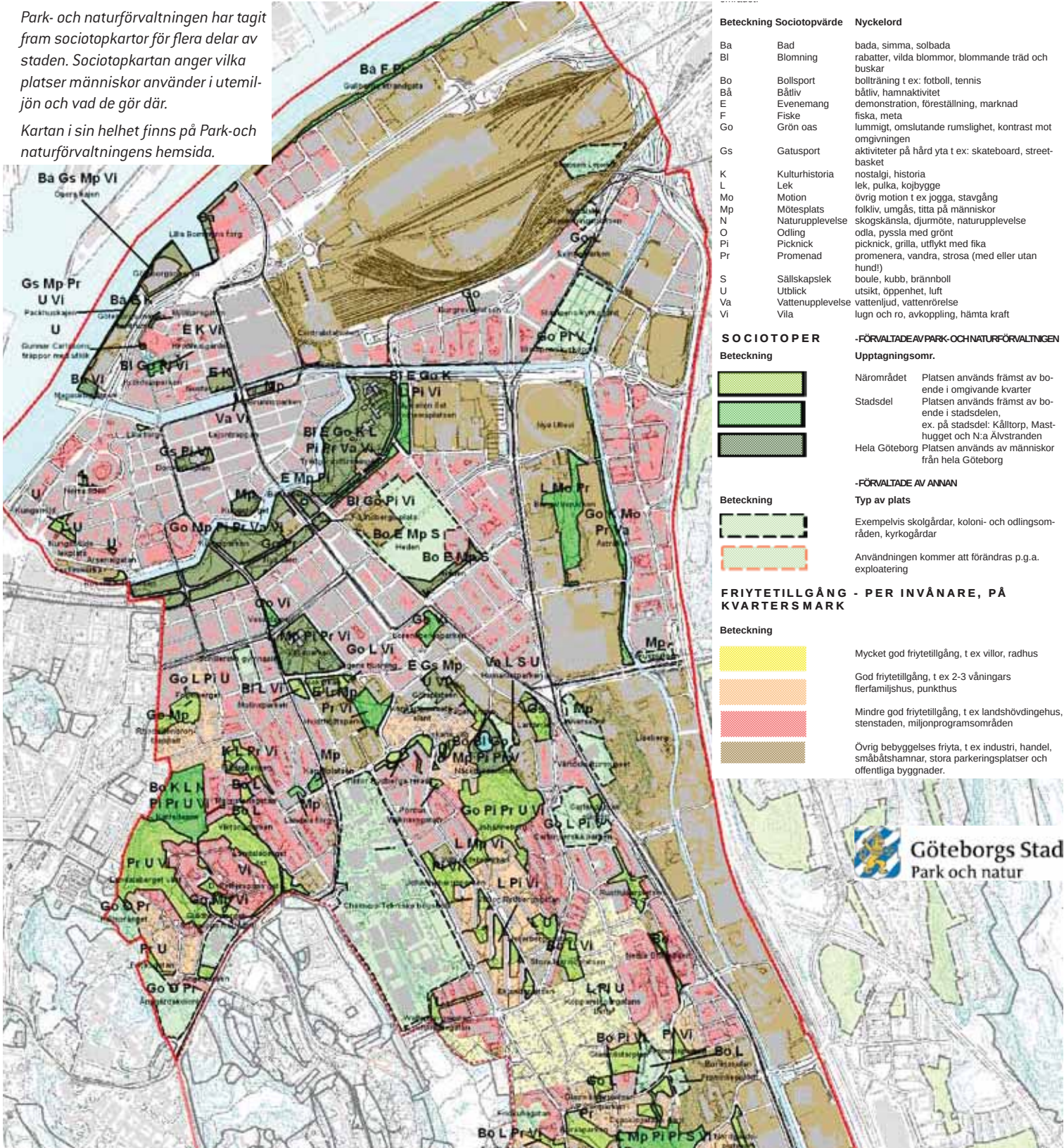


Parker och offentliga rum

- Gröna miljöer
- Offentliga rum

Park- och naturförvaltningen har tagit fram sociotopkartor för flera delar av staden. Sociotopkartan anger vilka platser människor använder i utemiljön och vad de gör där.

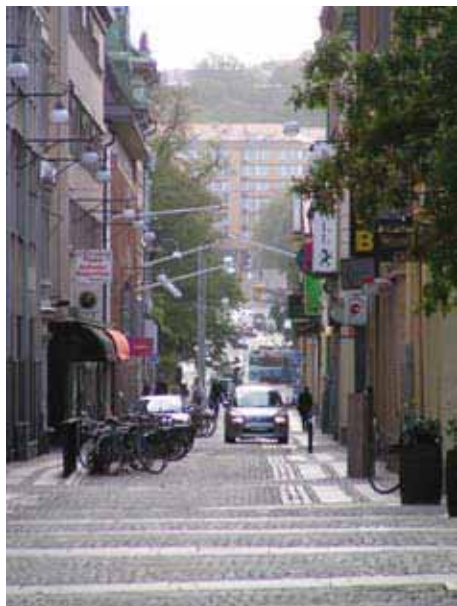
Kartan i sin helhet finns på Park-och naturförvaltningens hemsida.



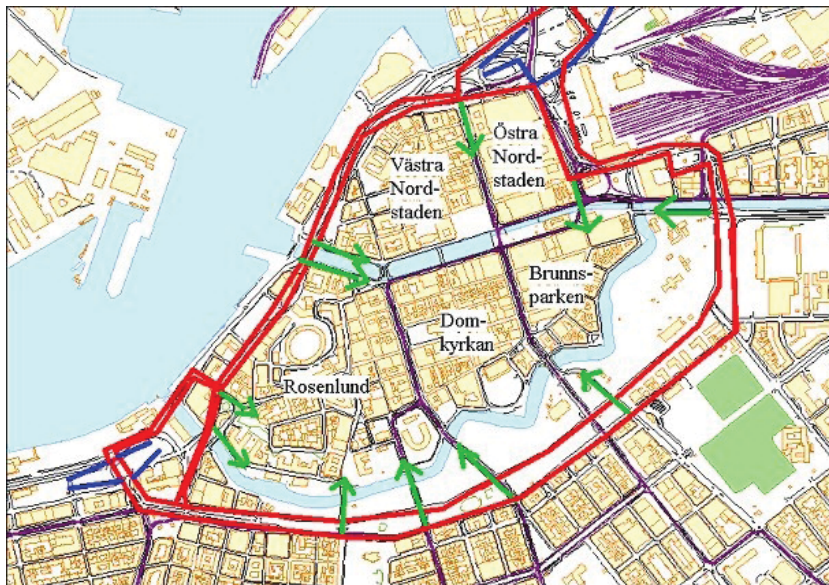
Beteckning	Sociotopvärde	Nyckelord
Ba	Bad	bada, simma, solbada
Bl	Blomning	rabatter, vilda blommor, blommande träd och buskar
Bo	Bollsport	bollträning t ex: fotboll, tennis
Bå	Båliv	båtliv, hamnaktivitet
E	Evenemang	demonstration, föreställning, marknad
F	Fiske	fiska, meta
Go	Grön oas	lummigt, omslutande rumslighet, kontrast mot omgivningen
Gs	Gatusport	aktiviteter på hård yta t ex: skateboard, street-basket
K	Kulturhistoria	nostalgi, historia
L	Lek	lek, pulka, kojbygge
Mo	Motion	övrig motion t ex jogga, stavgång
Mp	Mötesplats	folkiv, umgås, titta på människor
N	Naturupplevelse	skogskänsla, djurmöte, naturupplevelse
O	Odling	odla, pyssla med grönt
Pi	Picknick	picknick, grilla, utflykt med fika
Pr	Promenad	promenera, vandra, strosa (med eller utan hund)
S	Sällskapslek	boule, kub, brännboll
U	Utblick	utsikt, öppenhet, luft
Va	Vattenupplevelse	vattenljud, vattenrörelse
Vi	Vila	lugn och ro, avkoppling, hämta kraft

SOCIOTOPER		-FÖRVALTADE AV PARK- OCH NATURFÖRVALTNINGEN
Beteckning	Uptagningsomr.	
	Närområdet	Platsen används främst av boende i omgivande kvarter
	Stadsdel	Platsen används främst av boende i stadsdelen, ex. på stadsdel: Kålltorp, Masthugget och N:a Älvstranden
	Hela Göteborg	Platsen används av människor från hela Göteborg
		-FÖRVALTADE AV ANNAN
Beteckning	Typ av plats	
	Exempelvis skolgårdar, koloni- och odlingsområden, kyrkogårdar	
	Användningen kommer att förändras p.g.a. exploatering	

FRIYDETILLGÅNG - PER INVÅNARE, PÅ KVARTERSMARK	
Beteckning	
	Mycket god friydetillgång, t ex villor, radhus
	God friydetillgång, t ex 2-3 våningars flerfamiljshus, punkthus
	Mindre god friydetillgång, t ex landshövdingehus, stenstaden, miljonprogramsområden
	Övrig bebyggelse fria, t ex industri, handel, småbåtshamn, stora parkeringsplatser och offentliga byggnader



Gårdsgata, Magasinsgatan



Zonsystemet

Trafik och parkering

Evenemang, besöksnäring, handel och idrott är verksamheter med stor påverkan på såväl trafiksystem som offentliga rum. Koncentrationen av målpunkter ställer höga krav på en god tillgänglighet under korta tidsintervall. Det finns därför en ambition att förstärka kollektivtrafiken till området. Den ombyggda Korsvägen och Skånegatan med spårvagn, samt spårvagnstunneln under Johanneberg, är exempel på den fysiska anpassning av stadsmiljön som är nödvändig för att möta förändrade krav från stadsnäringarna. En annan viktig satsning för att höja tillgängligheten till regionkärnan är Västlänken, som utgör en genomgående pendeltågstunnel med en eller flera stationer i stadskärnan.

Andra verksamheter med krav på tillgänglighet är handel och kontor. Kontor ställer höga krav framför allt på morgon och kväll under vardagar medan handel och evenemang har sina toppar under kvällar och helger. Totalsaneringen av Östra Nordstaden under 1960-talet resulterade i en struktur som helt anpassades till detaljhandels krav på biltillgänglighet. Samtidigt är det en av de punkter i staden som har bäst tillgänglighet med både lokal, regional och nationell kollektivtrafik.

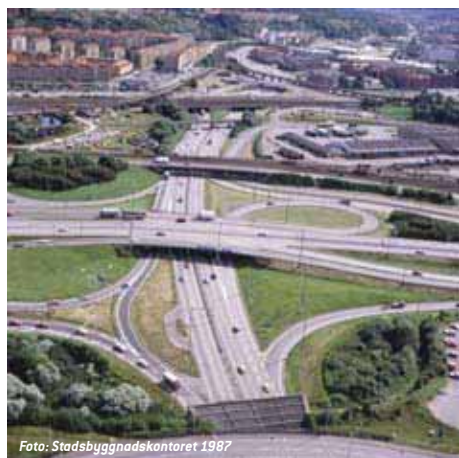


Foto: Stadsbyggnadskontoret 1987

Gullbergsmotet

Övriga delar av City balanseras av god tillgänglighet med kollektivtrafik men sämre vad gäller bil. I alla stadsbyggnadsprojekt i de centrala delarna är denna balans mellan biltillgänglighet och stadsmiljökvaliteter en central fråga.

Götatunneln som öppnades under 2006 är framförallt ett stadsmiljöprojekt som har återskapat Citys närkontakt med älven. Den trafik som har målpunkter utanför cityområdet kan nu välja tunneln som genomfart. De centrala delarna trafikförsörjs nu av en "cityring" och en zonindelning innanför vallgraven.

Ombyggnaden av gator till gårdsgator fortsätter i City. Erfarenheterna från de tidigare ombyggda Vallgatan och Magasinsgatan visar att de gående tar gatan i besittning och gatulivet därigenom blir betydligt attraktivare.

Parkeringsfrågorna är centrala i balansen mellan stadsmiljö och tillgänglighet till City. Utredningen Kraftsamling för förbättrad parkeringssituation från 2002 visade på möjligheter att anordna bilparkering i de centrala delarna. Bland annat diskuterades en stor parkeringsanläggning i berget vid Kungshöjd, men den tänkta tillfarten direkt från Götatunneln har senare visat sig tekniskt svår att genomföra. I den delen av City har Nya Pedagoggen byggts med P-garage som ersätter den tidigare allmänna markparkeringen. Ett antal medelstora p-anläggningar med hög arkitektonisk kvalitet studeras i några lägen. Förebilder med stadsmässiga, diskreta p-lösningar finns från många europeiska städer och även från exempelvis Sundstorget i Helsingborg. Anläggningar under skolgården vid Schillerska, samt i kv Öresten vid Konserthuset diskuteras.

Centrums regionala betydelse skapar behov av mer omfattande projekt, där framförallt Västlänken, en tågtunnel under Centrum, ger bättre förutsättningar för en regional pendling. Den ställer samtidigt krav på markanvändning, täthet och levande stadsmiljöer kring stationsområdena och att regionala målpunkter lokaliseras inom gångavstånd från stationerna i så stor utsträckning som möjligt. Att öka andelen arbetsresor med kollektivtrafik hör sålunda till de mest angelägna uppgifterna inom stadens infrastruktur.



Allén utgör en viktig del av "Cityringen"



Nya Götatunneln möjliggör att citykärnan kan utvecklas fram till älven



Foto: Flygare Palmnäs 2004

Gullbergsvass



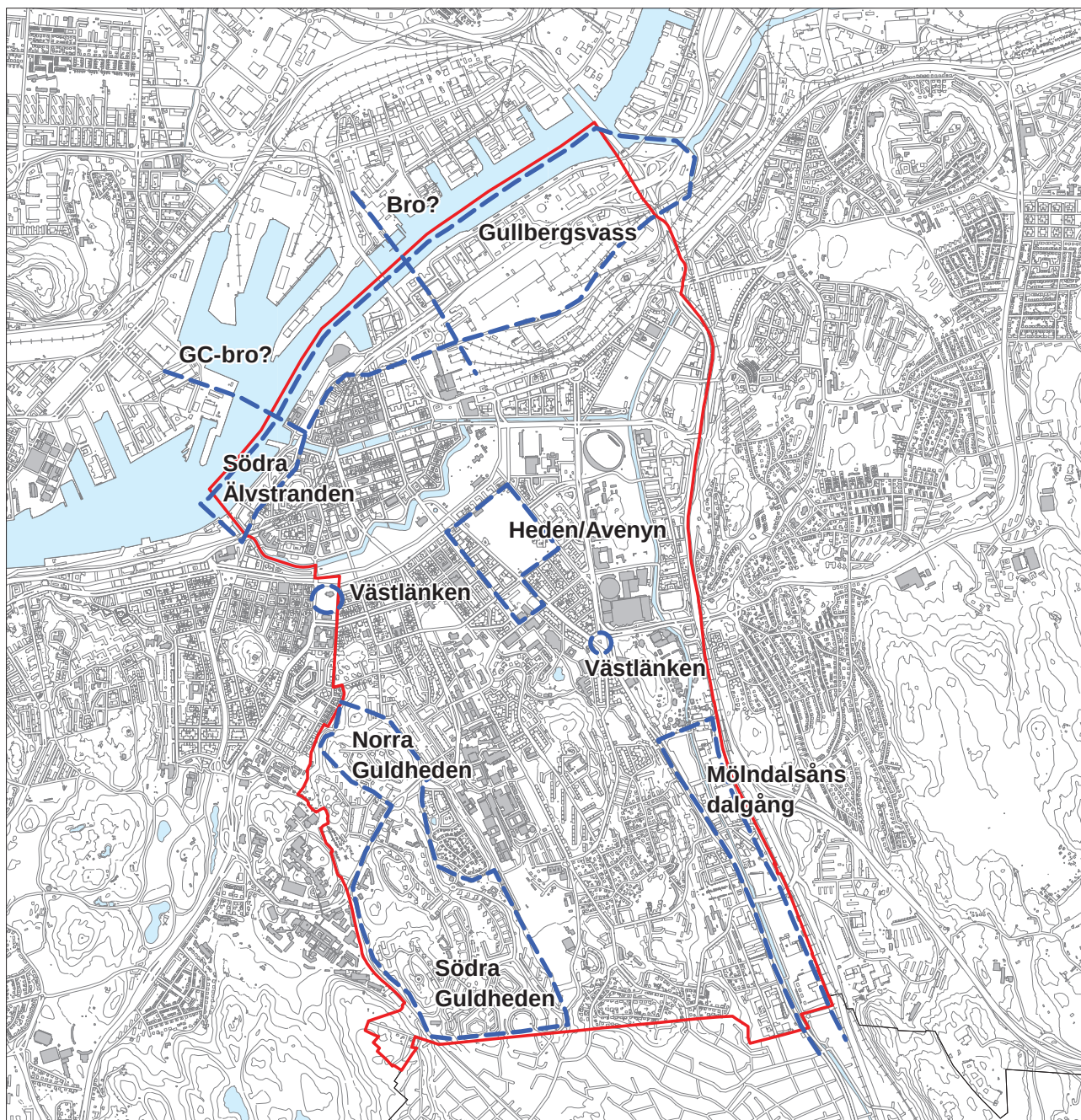
Gasklockan utgör ett historiskt landmärke i Gullbergsvassområdet.

Större planeringsuppgifter

Inom Centrum pågår planering för en rad projekt som avser såväl stadsförnyelse och förtätning i olika skalor som infrastruktur. Här redovisas endast de större planeringsuppgifterna som har ett längre tidsperspektiv.

Gullbergsvass

Området mellan Göta Älvbron och Tingstadstunneln, Gullbergsvass, har en stor potential för stadsutveckling. Östsidan om den ursprungliga stadsbildningen blev tidigt ett område för teknisk försörjning och industrier, med verksamheter som efterhand har minskat i betydelse eller kräver större utrymmen. Marken används därför extensivt på flera håll, eftersom verksamheter helt eller delvis flyttat till mer passande lägen. Inför en förnyelse behöver bland annat verksamheter med stora terminalytor erbjudas andra lägen. En långsiktig planering för stadsutveckling har startat, där en huvudfråga kan bli balansen mellan å ena sidan tillväxtmöjligheter för regionkärnans behov och å andra sidan de lokala önskemålen om nya attraktiva, blandade stadsmiljöer vid älven.



Framtida planering



Södra Älvstranden

Södra Älvstranden

Även det tidigare hamn- och industriområdet längs Citys älvsida som blev en trafikzon under 60-talet planeras nu för en ny användning efter att Götatunneln öppnats. Beslut om program fattades under våren 2007, följt av en arkitekttävling samt detaljplanearbete för Skeppsbron. En utökad form av inflytandeprocess, Dialog Södra Älvstranden, har genomförts vilken bidrog till att lyfta diskussionerna om stadsbyggandet i stort. Det kommunala bolaget Älvstranden Utveckling AB ansvarar för utvecklingsarbetet på båda sidorna av älven, även i Gullbergsvass.

Mölnadsåns dalgång

För Mölnadsåns dalgång pågår ett arbete med en fördjupad översiktsplan, i samarbete med Mölnads kommun. Inriktningen är att omvandla gamla industriområden till en markanvändning med en blandad stadsbebyggelse. För ett par industrikvarter, Lyckholms bryggerier och Södertälje Tändsticksfabrik, finns redan detaljplaner med byggrätter för en ny användning.



Foto: Stadsbyggnadskontoret 2003

Mölnadsåns dalgång mot söder

Heden, Avenyn och Götaplatsen

Den framtida användningen av Heden kommer att vara ett tema i stadsbyggnadsdebatten och planeringen under överskådlig tid. Vidare har fastighetsägare kring Avenyn framfört önskemål om ett planarbete som studerar möjligheter till vissa kompletteringar och förändringar av den fysiska miljön. Även Götaplatsen är ständigt föremål för diskussion. Olika evenemang visar att den är mångsidigt användbar, men kvaliteten skulle kunna höjas ytterligare genom bland annat en förbättrad markbeläggning. Konstmuseet har genom en ny detaljplan fått möjlighet att bygga till söderut. I den angränsande Lorensbergsparken studeras också möjligheter att bland annat bygga till Stadsbiblioteket.

Förtätning

Norra och Södra Guldheden

För Norra Guldheden finns ett programbeslut som innebär att nya bostäder kan prövas i detaljplaner i några lägen. För Södra Guldheden pågår ett programarbete med syfte att pröva möjligheter att förtäta stadsdelen med fler bostäder.

Göteborgs central, Bangårdsviadukten och en ny Göta älvbro

När delar av järnvägstrafiken blir genomgående via Västlänken kan antalet spår på bangården vid Göteborgs central minskas från 16 spår till 8. Det ger utrymme för



Foto: Stadsbyggnadskontoret 1997

Lorensbergsparken, Götaplatsen och Avenyn mot norr



Foto: Stadsbyggnadskontoret 2003

Södra Älvstranden



Korsvägen och hotell Opalen



Odinsplatsen och Friggagatan

en omfattande förtätning i och kring stationsområdet vilket skulle kunna förstärka stationsområdet som nod mot Gullbergsvass.

Det finns önskemål om en sänkning av även resterande 8 spår för att kunna utnyttja stationsområdet ännu mer effektivt och för att kunna skapa en ny vägkoppling mellan Stampen och Gullbergsstrand, den sk Bangårdsviadukten. Viadukten korsar spårområdet vid Göteborgs central på bro och är möjlig att ansluta vidare till en ny Göta älvbro. Dagens bro måste ersättas inom kort och planeringen siktar på att en ny bro ska stå klar år 2020. Nya älvförbindelser som kopplar City till de närbelägna, expansiva områdena på andra sidan älven kommer att vara en stor planeringsuppgift som samverkar med hela trafikstrukturen för Gullbergsvass. En ny Bangårdsviadukt minskar trafikbelastningen på området mellan Nordstaden och Göteborgs central.

Infrastruktur

Västlänken och K2020

Västlänken är en ny tågtunnel under centrala Göteborg för pendeltåg som syftar till att avlasta Gårdatunneln och infarten till Göteborgs central. Tunneln medger en till två nya pendeltågsstationer i centrum och ger möjligheter att binda samman de norr- och södergående pendeltågslinjerna, vilket kommer att kraftigt underlätta det regionala resandet. Parallellt pågår K2020, som är ett utredningsarbete kring det framtida lokala kollektivtrafiknätet inom Göteborgsområdet. Kollektivtrafikandelen i de kommunöverskridande resorna är idag mycket låg i jämförelse med andra storstäder och målsättningen är att antalet kollektivtrafikresor ska fördubblas till år 2025.

Parkering

Inom de centrala delarna pågår planering för att se över utbudet av parkering. En ny parkeringspolicy och parkeringsnorm för Göteborg utreds för att ge riktlinjer för hur parkeringsfrågorna ska hanteras i olika delar av staden.

Ny gång- och cykelbro

En öppningsbar gång- och cykelbro över älven planeras, med landfästen vid Stora Bommens östsidan respektive i Frihamnen på Hisingssidan.



Foto: Flygare Palmhås 2004

Bangårdsområdet kring Centralstationen och Göta älvbron



Nya Centralhuset utgör en viktig entrépunkt mot det framtida Gullbergsvass.



En utvecklad kollektivtrafik utgör en viktig del av det framtida Göteborgs centrum.

Övrigt

Från Lisebergs södra entré till Nya Ullevi i norr sträcker sig ett område som domineras av anläggningar för evenemang, mässor och övriga besöksnäringar. Dessa näringar är fortsatt expansiva. Tre hotell i området planeras ytterligare växa genom tillbyggnader i olika form, vid Korsvägen, vid Skånegatan och i tidigare posthuset vid Drottningtorget. Även en utvidgning av Liseberg söderut kan bli aktuell.

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

Planeringen inför framtiden av Göteborgs centrala delar rymmer ett spänningsfält av olika intressen, där tre huvuduppgifter är tydliga.

Den första är *att förädla och utveckla levande stadsmiljöer så att Göteborgs roll som regionkärna kan stärkas*. En tydlig politisk målsättning är att pendlingsregionen kring Göteborg ska utvecklas till 1,5 miljon invånare, vilket ställer Göteborg inför steget att gå från småstad till storstad. Näringslivet ställer samtidigt stora krav på en stark regionkärna, vilket på sikt förutsätter en expansion av regionkärnan där City kan komma att växa ut över närbelägen mark som idag används för andra ändamål. Nya samband över älven kan också bli intressanta för cityutvecklingen. De nya expansionsområdena behöver utvecklas så att de tillgodoser såväl näringslivets som de offentliga verksamheternas behov av tillgänglighet, närhet, täthet och en attraktiv stadsmiljö. Inom city förändras och byts verksamheter kontinuerligt ut vilket påverkar stadslivet och ställer stora krav på flexibilitet i såväl bebyggelse som stadsstruktur. En viktig uppgift kommer vara att värna och utveckla stadskärnans identitet som unik miljö i regionen.

Den andra uppgiften är *att samtidigt utveckla en levande och mångsidig stadsmiljö, där människor också bor* i mittpunkten av det Det Stora Göteborg. City och dess närområde erbjuder en urban livsform som är unik i regionen. Den attraherar många, men har också som boendemiljö störningar och olägenheter som planeringen måste behandla. Fram tills idag har det funnits en tendens att ta i anspråk grönytor för ny bebyggelse men allt eftersom centrum förtätas ökar även behovet av nya grönytor för boende och besökare.

Den tredje uppgiften är *att gå varsamt fram med alla de historiska spår vi ser i bebyggelsen*, som bidrar till att *forma det genuint göteborgska*. Det kan vara skalan i bebyggelsen, ett grönt parti med en speciell historia eller en viktig utblick mellan husen. Det kan också gälla att ett nytt hus med sitt arkitektoniska uttryck visar hänsyn till omgivande bebyggelse.

I speciellt den norra delen av Centrum, City med närområdet, kommer spänningen mellan de här tre uppgifterna att öka och skapar ett kreativt kraftfält för

inte minst den fysiska planeringen. Försöken med ett större deltagande från göteborgarna i planeringen av Södra Älvstranden under 2005-06 visar också att det allmänna intresset för de här frågorna har ökat rejält. En knäckfråga som griper över alla tre uppgifterna är den om balansen mellan biltillgänglighet å ena sidan och en attraktiv, förtätad och säker stadsmiljö å den andra. En cityutveckling som är gynnsam ur olika aspekter förutsätter sålunda en ökande andel resenärer inom kollektivtrafiken, framförallt vad gäller arbetsresorna.



Guldheden från sydväst

(7) CENTRUM

BESKRIVNING AV STADSDELEN

Det finns 21 stadsdelsvisa beskrivningar, en för varje stadsdel i Göteborg. De är en kunskapskälla om de olika stadsdelarna och fungerar även som en introduktion till stadsdelens liv och miljöer för alla som är intresserade. Beskrivningarna har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och stadsdelsförvaltningarna under 2006-2007.



Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret